

זיקת חג מיוחד: מיטב הפרשנים והיועצים האסטרטגיים משיבים לארבע הקשיות האקטואליות והבוערות שעל סדר היום

ארבע קושיות

המגישים והפרשנים העוסקים בפוליטיקה הישראלית התכנסו סביב חג הנוצריטאלי של קו עיתונות כדי לעשות לכם סדר - ינון מגל, יהודה ינגב, אבי בינה, יעקב ברדוגו, ליאור חורב, רוני רימון, ישי כהן, אבי טל, אברהם קרויזר, מתי טוכפלד, איציק טודי ויעקב איק בפרויקט האם האיום הגדול ביותר על המשלה הוא חוק הגיוס ומה הסיכויים לראות את חוק זה? איזה סוגיות תמות צפויות לנו בפוליטיקה הישראלית? השלכות של ממשל טראמפ על המלחמה ועל הפוליטיקה הישראלית? - שנים עשר מי יודע

אבי גרינביץ |

אבי בינה
תקשורת וניהול משברים, יועץ לאסטרטגיה.

יהודה שלינגר
סגן מנכ"ל 'מטב' ו'מטכ' ו'מטכ' 14 ומנכ"ל 'מטכ' 14.

מגל
המנכ"ל הראשון ב'מטכ' ו'מטכ' 14.

מיוחד: מיטב הפרשנים והיועצים האסטרטגיים בפרויקט החג של 'קו עיתונות'

4

רוחות מלחמה בסוריה

שניאור ובר נכנס עם כוחות צה"ל לקוניטרה כדי לבחון מקרוב את ההתבססות הישראלית

12

הפשיטה שלא תישכח

30 שנה לאחר חטיפת דיראני, מפקד סיירת מטכ"ל לשעבר דורון אביטל חוזר למבצע הדרמטי

20

ארבעה עשורים של הצלת חיים

גדול היועצים הרפואיים, הרב שמעון רגובי, יו"ר ארגון 'מזור' - בראיון חג מיוחד

26

הקונספציה שלא נעלמה

ד"ר עופר גרוזברד שהודה מאמ"ן אחרי שהתריע על כשלים חמורים פותח הכל

16

ויאמינו בה' ובמשה עבדו

אליהו ליבמן ששכל את בנו בטבח משתף כיצד האמונה בהקב"ה מסייעת לו לחזק גם אחרים

24

הרה"ג שמואל רבינוביץ

רב הכותל המערבי והמקומות הקדושים

הודו לה' ני-טוב

ב

הגדה של פסח לאחר "ברכת המזון" אנו אומרים חלק נוסף שאינו סיפור יציאת מצרים כמו חלקה הראשון של ההגדה, אלא כולו שיר והודיה לקב"ה על הצלתנו ופדות נפשנו. זה איננו רק תודה על העבר אלא שבח והודיה לקב"ה גם על העבר וגם על ההווה, ובמיוחד על הזכות שאנו יכולים להודות.

מתנה יקרה של הודיה היתה לו לקב"ה בבית גזו, וברוב חסדיו נתנה לנו. לא מפני שהוא זקוק לתודתנו אלא מכיוון שרצה לזכותנו בברכה הגדולה הזו וברוב השפע שהיא נותנת.

בעל הנועם אלימלך זי"ע בפרשת בהעלותך כותב, כי כאשר יהודי מרגיל את עצמו למקד מבט ולהתבונן בחסדי ה' העוטפים אותו ומרגילים את לשונו שתהא שחה תדיר בשבחו של מקום, גורם הוא שתשורר לפניו יתברך נחת רוח כה גדולה מתשבחותיו, ומתעוררת מידת הרחמים כלפיו, ונפתחים לו שערי ישועה. כך שהודיה לקב"ה היא סגולת הסגולות לקבל את השפע והרחמים מבורא העולם.

זהו פירוש הכתוב: "הודו לה' כי טוב" - כאשר אתה מודה ומשבח ולבך מלא הכרת הטוב על חסדי ה'. ההמשך הישיר הוא "כי לעולם חסדו" - חסד ה' יורעף עליך מלוא חופניים.

מסופר על יהודי אשר תחילה לא התייחס לדקירות המופיעות מדי פעם בעין ימין. "יעבור" חשב לעצמו. אולם משהתעצמו והגבירו את תדירות הופעתן, החל הענין להטרידו מעט. יום אחד בעודו ישוב על כסאו במשרדו, פניו התעוותו מכאב, והוא החל מתפתל במשך דקה ארוכה שדמתה בעיניו כנצח.

אחר שנרגע מעט ידע כי אין לו ברירה, ולברר את פשרה של התופעה המטרידה. ללא הכנה מוקדמת צנח לתוך קלחת של בדיקות וצילומים, התייעצות עם סגל רפואי ועסקני רפואה, ולצערו בדיקות המעבדה הממו איתו בתוצאותיהן; מחלה נדירה ביותר התפרצה בסמוך לעצב העין. המצב הנצפה בצילום מעורר דאגה, והנורא מכל: המשך תפקוד הראיה שלו מוטל בספק גדול.

עולמו חשך בעדו. סביבו ניסו מעגל הקרובים המצומצם לשמור על שלוות נפש, לעודדו ולאמץ את ליבו. אולם נימת קולם גרמה לו להבין כמה אכן הכל לא בסדר, וכמה הם אינם משוכנעים באמיתות המשפטים היוצאים מפיהם.

נדירות המחלה השתה ערפל כבד סביבה. גישושים אינטנסביים בענין העלו את המידע כי בארה"ב ישנו פרופסור בעל מוניטין עולמי, והוא הכתובת היחידה שיש לה סיכוי לתת מענה, ברצון בורא העולם. מצויד באינספור ברכות רבנים ותפילות חמות עלה על כבש המטוס, מתחנן בליבו לזכות לראות את שדה התעופה גם בשבוע שלום.

הפגישה בחדרו של הפרופסור היתה אפופת מתח.

הפרופסור עיין רגעים ארוכים בתצלומים ובמספרים. "ובכן" נישא לבסוף קולו, "צר לי לבשרך. בדיקותיך פורשות בפנינו תמונת מצב עגומה למדי. אין לי יכולת להביא מזור למכתך. זו רק שאלה של זמן. המחלה התפרצה אצלך בצורה פראית, והיא הולכת ומתפשטת במהירות". הוא השתהה מעט לקח פסק זמן ואוויר והמשיך בטון נמוך: "אם יורשה לי להוסיף, להערכתך לא נותרו לך יותר משבעים ושתיים שעות לראות".

כמוכן שהאיש נותר מאובן ולא ידע אפילו מה להגיב. "באישון הלילה", כך סיפר לימים, "מתוך גלי האימה הגועשים בי, נצנצה בי לפתע הארה שמיימית בלתי מוסברת, ובצעד החלטי קמתי ממיטתי ורצתי לבית הכנסת הקרוב. פתחתי את דלתות ארון הקודם בהיכל הריק, וכדבר ילד קטן לפני אביו החילוני מדבר אליו יתברך: "אבי שבשמים! אין בי חלילה טרוניה ותרעומת. כך גזרה חכמתך ואין אני מהרהר אחריך. באתי לכאן ריבוננו של עולם לספר לך את אשר על ליבי.

מתוך תחושת האבדון הבנתי לפתע לראשונה בחיי כמה גדולה ומופלאה היא מתנת הראיה. רק עתה כשהיא עומדת להינטל ממני, יודע אני להעריך את חיי האור. ועוד הרבה מעבר לכך. לפתע חדרה בי הכרה מטלטלת, שמעולם מאז פקחתי את עיני לראשונה, לא אמרתי לך תודה על המתנה שנתת לי. אמת מזה שנים מברך אני כל בוקר פוקח עוררים, אך מעולם לא שרתי ולא פיזתי בעת הברכה. לא ראיתי את עצמי אסיר תודה לך, שהראות שלך, ברצונך נותן וברצונך נוטל. באתי עתה אל מעון ביתך כדי לעשות את אשר לא עשיתי עד הנה: להודות לך על אותן שנים שראיתי, על עיני הפקוחות שנהגו מיופי עולמך.

שעה ארוכה עמדתי שם מרעיד בבכי, מונה כילד קטן רשימה ארוכה וחלקית ממה שזכו עיני לראות עד עתה. נקבתי בשמות כל ילד מילדי, כל חדר בביתי, הזכרתי מילות תפילה ופרקי תהילים שזכתי לקרוא מן הכתב. מניתי כל שעלה בזיכרוני, והודיתי שוב ושוב על כל פרט ופרט בנפרד, ועדיין לא נגעתי אף לא בשולי מגילת ההודיה. מי יתנני פעם אחת נוספת בחיי לחוש את העונג העילאי שחשתי שם מול ארון הקודש הפתוח.

להפתעתי ולאשרי, חשתי מעיין רגשות בלתי מוכר מתחיל לנבוע בתוכי. ים אהבה למי שברחמי נתן לי הכל גם כשלא ידעתי להעריך זאת. לפני שצעדתי לאחורי הוספתי: רק עוד בקשה אחת, אבי. אחלה פניך כי תוסיף לעבדך הקטן עוד שנות אור ואזכה לחזות באור פניך.

כעבור שלושה ימים מצאתי את עצמי עדיין רואה. ביקשתי לקיים שוב בדיקות. התעקשתי לקבוע פגישה נוספת אצל הפרופסור, והגשתי לו את המסמכים העדכניים. הוא היה נרעש. הפכס ימינה ושמאלה בעצבנות, מעיין בהם שוב ושוב.

מה קורה כאן? מלמל לעצמו בפיזור נפש. "אינני

יודע מה לומר לך" פלט לבסוף בחוסר נעימות, מעולם לא קרה לי שטעיתי טעות כה גסה בדיאגנוזה. אינני יודע כיצד הגעתי למסקנתי, אבל כרגע נראים הדברים שונה לגמרי. אתן לך כמה תרופות, ותוך תקופה קצרה, יהיו הכאבים והחששות שייכים להיסטוריה. וכך היה. המדרש אומר: "אמר רבי שמואל: כל קילוס וקילוס שישראל מקלסין לקדוש ברוך הוא, כבודו יושב ביניהם".

"בעל התניא" זי"ע ישב בפעם אצל רבו המגיד ממזריטש זי"ע, והמגיד החל לספר את שהיה עם רבו, הבעל שם טוב הקדוש. כאשר הבעל שם טוב היה עדיין נסתר ונדד מעיר לעיר ומכפר לכפר, אחת העבודות הקדושות שלו הייתה לשאול כל יהודי איך הבריאות? להתעניין בכל ילד איך בריאותו? להתעניין במצב הפרנסה. ומאוד שמח לשמוע את התשובות האהובות עליו מאד, שהיהודים - אנשים נשים וילדים, היו עונים לו בביטויים שונים של שבח לה': 'ברוך ה', 'תודה לה', 'הקב"ה אינו עוזב', ועוד ביטויים שונים של שבח לקב"ה.

פעם אחת אירע שהבעל שם טוב הק' בא לכפר מסוים, ונהג בסדר שלו בעבודת השי"ת - לזכות יהודים, אנשים נשים וטף בזכות הגדולה לשבח את ה'. באותו יישוב היה יהודי זקן מופלג, תלמיד חכם גדול, פרוש מכל ענייני העולם. זה כבר יותר מחמישים שנה שהוא יושב ולומד את התורה בקדושה יומם ולילה בפרישות ובקדושה. כל שנותיו הוא יושב בתענית בטלית ותפילין עד לעת תפילת מנחה מאוחרת, ורק לאחר תפילת ערבית, טעם פרוסת לחם עם מים.

כאשר הבעל שם טוב הקד' נכנס אל האיש, לחדר הפרישות שהיה בפניה בבית הכנסת, שאל את הגאון למצב בריאותו? האם יש לו את כל צרכיו וסיפוקו? הגאון לא הביט לעברו של הרבי, שהיה לבוש ככפרי פשוט. הרבי שאל את השאלות מספר פעמים עד שהגאון התרגז מאד והראה לרבי בידו לעבר הדלת שילך.

אמר הבעל שם טוב אל אותו גאון: "רבי, מדוע אינכם נותנים לקב"ה את פרנסתו? הרי חס ושלום תרעו בו את הכביכול עד שילך מן העולם!"

הגאון התבלבל. מה הכפרי הזה מתכוון? הבעל שם טוב הבחין במחשבותיו ואמר לו: "בני ישראל מתפרנסים ממה שהשי"ת נותן להם. אך ממה השי"ת מתפרנס? אומר לנו דוד המלך בתהילים "ואתה קדוש" - אתה הקדוש, על איזו פרנסה אתה יושב? "יושב תהילות ישראל", השי"ת יושב על השבחים והתהילות שבניו משבחים אותו על הבריאות והפרנסה שהוא נותן להם. ובעד דברי התהילה שבני ישראל משבחים את ה', הוא יתברך נותן להם שבעתים בני, חיי, ומזוני רוויחא.

חג הפסח מלמד אותנו את חובת ההודיה גם בלילה זה וגם כל השנה כולה. הטוב כי לא כלו רחמיו והמרחם כי לא תמו חסדיו כי מעולם קיוונו לך.

מכא האק לאמא שמצחצחת כל פינה

גם בערב פסח, מגוון היוגורטים של דנונה
סוגרים לכם פינה עם ערכים מזינים וטעם נפלא

בולטון פוטוציאל

ארבע קדושי יודת

טובי המגישים והפרשנים העוסקים בפוליטיקה הישראלית התכנסו סביב השולחן הווירטואלי של קו עיתונות כדי לעשות לכם סדר • ינון מגל, יהודה שלזינגר, אבי בניהו, יעקב ברדוגו, ליאור חורב, רוני רימון, ישי כהן, אבי בלומנטל, אברהם קרויזר, מתי טוכפלד, איציק סודרי ויעקב איזק בפרויקט מיוחד • האם האיום הגדול ביותר על הממשלה הוא חוק הגיוס ומה הסיכויים להעביר אחד כזה? איזה סוגיות חמות צפויות לנו בפוליטיקה הישראלית? ומה השלכות של ממשל טראמפ על המלחמה ועל הפוליטיקה הישראלית? • שנים עשר מי יודע

| אבי גרינצייג |

צילום: אריק סולטן

יהודה שלזינגר

פרשן פוליטי
'ישראל היום'
ומגיש ערוץ 14

מה היו הסוגיות החמות בפוליטיקה הישראלית?
"הנבואה ניתנה לשוטים אבל בישראל יש נטייה לחדשות לחזור על עצמן. ככל הנראה תצוץ 'פרשיית נתניהו' חדשה, מחאת הקורונה/גז/רפורמה/ מלחמה - תמצא עץ נוסף לטפס עליו וגיוס חרדים. אני מקווה שלפחות סוגיית החטופים תרד מסדר היום אחרי שהם יחזרו בבריאות שלמה."
מה תוחלת החיים של הממשלה ואלו איזמים ניצבים בפניה?
"עד אוקטובר 26 או חודשים ספורים לפני. אין איזמים משמעותיים. לאף אחד אין מה לחפש בחוץ".
האם אתה רואה מוצא הגיוני לסוגיית חוק הגיוס?
"אני הולך עם שר הביטחון ישראל כץ שמדבר על חצי חצי, בעיניי זה כיוון ראוי ונכון. הצבא משתדל לעשות מהלכים טובים שיאפשרו את זה, והרבנים מבינים את הבעייתיות במצב הנוכחי, אז אני חושב שזה פתרון שיהיה טוב לכולם."
איך ישפיע ממשל טראמפ על המלחמה ועל הפוליטיקה הפנימית בישראל?
"אנחנו חיים בתקופה של נס. לבו של טראמפ נמצא במקום הנכון וגם הלב של הממשל שלו וגם השכל. ואני מקווה שזה ישפיע גם עלינו - לחזק אותנו במגמות של חיבור לתפיסות יותר לאומיות ויותר שמרניות, תפיסות שמחזקות את עם ישראל ואת החיבור שלו לארץ, ומחזקות את הביטחון שלו בארץ ישראל ובעז"ה את הביטחון שלו בקב"ה."

צילום: סטודיו תומאס, תומר שלום

ינון מגל

מגיש 'הפטריוטים' בערוץ 14 ותוכנית רדיו יומית, עם מעל מיליון עוקבים ברשתות החברתיות

מה יהיו הסוגיות החמות בפוליטיקה הישראלית?
"גיוס חרדים מן הסתם ימשיך להיות על הפרק. אבל כל דבר שקורה הם ממצאים אותו כמבוא למחלוקת, ככה שזה לא משנה מה יהיה הנושא - תהיה עליו מחלוקת, כי הם ימנפו אותו פוליטית לטעון שהממשלה פושעת וצריך להחליף אותה..."
מה תוחלת החיים של הממשלה ואלו איזמים ניצבים בפניה?
"אני לא מעריך שיהיו בחירות ב-2025, אבל אני מודיע מראש שאני לא נביא... הסיפור של החרדים הוא איום, אני לא יודע עד כמה ואני מקווה שזה ייפתר, כי זו תהיה קטסטרופה לפרק את הגוש האמוני ולקבל ממשלה גרועה יותר שתעשה יותר נזק. אני מקווה שזה יגיע לסוג של פתרון, למרות שברור לנו שגם אז בג"ץ יפסול אותו, אבל בינתיים יהיה משהו."

האם אתה רואה מוצא הגיוני לסוגיית חוק הגיוס?
"אני הולך עם שר הביטחון ישראל כץ שמדבר על חצי חצי, בעיניי זה כיוון ראוי ונכון. הצבא משתדל לעשות מהלכים טובים שיאפשרו את זה, והרבנים מבינים את הבעייתיות במצב הנוכחי, אז אני חושב שזה פתרון שיהיה טוב לכולם."
איך ישפיע ממשל טראמפ על המלחמה ועל הפוליטיקה הפנימית בישראל?
"אנחנו חיים בתקופה של נס. לבו של טראמפ נמצא במקום הנכון וגם הלב של הממשל שלו וגם השכל. ואני מקווה שזה ישפיע גם עלינו - לחזק אותנו במגמות של חיבור לתפיסות יותר לאומיות ויותר שמרניות, תפיסות שמחזקות את עם ישראל ואת החיבור שלו לארץ, ומחזקות את הביטחון שלו בארץ ישראל ובעז"ה את הביטחון שלו בקב"ה."

צילום: אתר הכנסת

בשבוע האחרון הסתיים כנס חורף גדוש בטלטלות במליאת הכנסת בפרט ובמדינת ישראל בכלל, כולל העברת תקציב, חידוש הרפורמה המשפטית, חידוש חלקי של המלחמה בעזה פלוס הגעתם של קולות לחימה מהמפרץ הפרסי באדיבות הנשיא טראמפ, לצד המשך הסחבת בחוק הגיוס, אולטימטום חרדי מתון, שובו של בן גביר לקואליציה ועוד אי אלו עניינים שוליים כמו עלייתו של יאיר גולן באופוזיציה ושובו המתוכנן של בנט. כדי להבין לאן כל זה לוקח אותנו, פנינו לכמה מטובי הפרשנים הפוליטיים והיועצים האסטרטגיים

בישראל, הפנינו אליהם ארבע שאלות זהות: 1. מה לדעתם יהיו הסוגיות ה'חמות' בפוליטיקה הישראלית בשנה הקרובה? 2. מה תוחלת החיים של הממשלה ומה האיומים הכי משמעותיים שעשויים להפיל אותה? 3. האם ישנו מוצא פוליטי ומשפטי לסוגיית הגיוס - לכל הפחות בממשלה הקרובה? 4. כיצד ישפיע השינוי בממשל טראמפ על השלב השני של המלחמה ועל ההתפתחויות הפוליטיות בישראל?

התשובות, כלשונן, לפניכם. מוזמנים לגזור ולשמור.

אבי בניהו

תת אלוף במילואים, יועץ לאסטרטגיה, תקשורת וניהול משברים, לשעבר דובר צה"ל

שמטרידות את ארה"ב, כלכלה, היחסים עם סין, מלחמת רוסיה אוקראינה, היחסים המדיניים נגדו באירופה, צעדים שהוא עושה בארה"ב כמו הטלת המכסים כעת או הפרידה מאלון מאסק. תהליך קבלת ההחלטות שלו מוזר מאוד וגם האיום שלו לשנות את החוקה האמריקנית ולאפשר לו להתמודד בשלישית מרתיע לא מעט אנשים.

"אני כן חושב שהוא ירצה לקבל פרס נובל, מה שאובמה קיבל על כלום ושום דבר, לכן הוא יצטרך או לסיים את המלחמה באוקראינה או להביא הסכם נורמליזציה של ישראל עם סעודיה, ומי שיינה מזה זו מדינת ישראל, אבל היא גם תצטרך לשלם מחיר, שעשוי כאמור גם לאיים על הקואליציה. זה מסוג הדברים שעשויים להתהפך עלינו, כמו נושא המיסים שהממשלה שלנו החליטה ברגע אחד בלי לשאול אף אחד להסיר את המכסים מארה"ב, ואז קיבלה 17% מכס מהאמריקאים. התקופה של ארוחות חינם הסתיימה."

אם הממשלה תתייצב מאחורי דרישות הצבא ושר הביטחון לא יוכל להביא מתווה מוסכם, והדבר השני זה אם טראמפ ידרוש מנתניהו בתמורה לעסקה סעודית לשלם במטבע פלסטינאית. חוץ מזה הקואליציה נראית יציבה, היא מדושנת ומפוטמת, כולם קיבלו את מה שהם רוצים - גם בפוליטיקה וגם בכספים, וקואליציה שבעה היא גם קצת רדומה ככה שאולי אפשר להפתיע אותה פה ושם, אבל בסך הכל היא נראית לי יציבה."

האם אתה רואה מוצא גיוני לסוגיית חוק הגיוס? "בסוגיית הגיוס עמדתי האישית הוותיקה שצריך להקים בקו"ם וירטואלי שכל מי שמגיע לגיל, יהודי וערבי, מתגייסים לשירות המדינה שנותנת להם. זכות ראשונה לצה"ל שלוקח את מי שחושב שהוא צריך, זכות שנייה למשטרה ומג"ב, אחר כך מכבי אש, מד"א ואיחוד הצלה, זק"א, עזר מציון ויד שרה וכן הלאה עד לגורמים בקהילה של מוסדות חינוך וכדומה. כל אחד משרת שנתיים ושנה שלישית בשכר. זה הדבר האופטימלי שהייתי רוצה שיקרה, אבל מה שדחוף בינתיים בחקיקה רחבה ובהסכמה כזו או אחרת שתשיג גם את אישור בג"ץ זה הגברת גיוס חרדים שיכולים לתרום לצבא גם בתפקידים עורפיים."

איך ישפיע ממשל טראמפ על המלחמה ועל הפוליטיקה הפנימית בישראל? "טראמפ לאט לאט יעבור מלעסוק באזורנו לבעיות

מה יהיו הסוגיות החמות בפוליטיקה הישראלית? "להערכתי הסוגיות החמות בפוליטיקה הישראלית יהיו סביב חוק הגיוס, זה נובע גם מהדרישות הפוליטיות וגם מעמדת צה"ל שצריכים את כולם להמשך המלחמה. זה יכול להשפיע על הממשלה ואולי אפילו לקחת אותנו לבחירות. גם הכניסה של בנט שמוביל היום בסקרים עשויה להשפיע, אבל לדעתי זה עוד ישתנה וזו לא המפה הפוליטית הסופית שנראה, יהיו פריימריז במפלגות וכניסה של גורמים חדשים שייכנסו לפוליטיקה - גם מקרב המחאה ואנשי המילואים וגם גורמים אחרים שעד השביעי לאוקטובר לא היה מה לדבר איתם על זה, אבל עכשיו הם חושבים שהם צריכים להיכנס מתחת לאלונקה למען הילדים והנכדים. אלה הדברים המרכזיים שישפיעו על הפוליטיקה.

"יש עוד אפשרות אחת, אם נתניהו יתקוף באיראן ויצליח להחזיר את החטופים והוא יבקש להקדים את הבחירות ולערוך אותן בזמן שנוח לו, לפני שהצד השני יתארגן, והוא יסביר את זה שהוא צריך אמון מחודש כדי ללכת לעסקה עם סעודיה בחסות טראמפ."

מה תוחלת החיים של הממשלה ואלו איומים ניצבים בפניה? "האיומים המשמעותיים הם קודם כל הסיעות החרדיות שיכולות לראות את עצמן נפגעות מחוק גיוס

יעקב ברדוגו

פרשן פוליטי-מדיני ערוץ 14 ורדיו גלי ישראל

צילום מסך ערוץ 14

שבו תהיה אפרות להכריע את המאבק מולם. "ב הק ש ר ה פ ו ל י ט י , המלחמה העולמית שגור ממשל טראמפ על הדיפ סטייט ועל היכולת השפעה של מדינות זרות וכספים פוליטיקה פנימית - תשפיע בהכרח גם על הפוליטיקה הישראלית, מבלי לנקוב בשמות ספציפיים".

ומי שלא - הצבא יגייס אותו. במקביל, הצבא צריך לתת את כל הכלים להבטיח כדי שמי שנכנס חרדי יקבל את היכולת גם לצאת חרדי מהצבא. איך ישפיע ממשל טראמפ על המלחמה ועל הפוליטיקה הפנימית בישראל? "ממשל טראמפ שינה מקצה לקצה את כל תפיסת המלחמה שלנו: מהנבט שמופנה כרגע לאיראנים, וכלה ביכולות הצבאיות שלנו - של נשקים ושל גיבוי בינלאומי ומערכות שתומכות במדיניות המלחמה כמו פעולות הומניטריות או וטו במועצת הביטחון וכדומה. ממשל טראמפ להערכתי ייתן גב שלם להחלטות של מדינת ישראל בעניין הזה. הם בעיקר משנים את המאזן מול איראן, למצב

מה יהיו הסוגיות החמות בפוליטיקה הישראלית? "מעמדה של מערכת אכיפת החוק, בדגש על האיזון בין שלוש הרשויות - זה לדעתי יהיה הדבר המרכזי, ולאחריו הסוגיה הביטחונית וגם יוקר המחיה הישראלי". מה תוחלת החיים של הממשלה ואלו איומים ניצבים בפניה? "תוחלת החיים היא עד הבחירות הבאות, אלא אם כן היא עצמה תחליט אחרת משיקולים שלה ולא משיקולים חיצוניים. הסוגיה היחידה שעומדת לה לרועץ זה חוק הגיוס". האם אתה רואה מוצא הגיוני לסוגיית חוק הגיוס? "יש פתרון לחוק הגיוס, מי שתורתו אומנתו ישב וילמד,

ליאור חורב

יועץ אסטרטגי בינלאומי ומומחה לתודעה

השיח הפוליטי בנושאים אחרים מאלה הנוגעים לאחריות הממשלה לטבח השבעה באוקטובר והפקרת החטופים. "למעשה, ראש הממשלה סינדל את המפלגות החרדיות. אישור תקציב 2025 העניק לו תעודת ביטוח, אבל גם מאפשר שלא לחוקק את חוק הגיוס בתירוצים מבניים, משפטיים ופוליטיים. חקיקת חוק הגיוס לא רק שלא תעבור ביקורת משפטית בבג"צ, היא תפגע אנושות במצבם האלקטורלי של הליכוד והציונות הדתית".

האם אתה רואה מוצא הגיוני לסוגיית חוק הגיוס? "ככל שהעומת הצבאי נמשך, כך קטן הסיכוי להעברת חוק שמסדיר את הפטור משירות. דווקא התקצרות ימיה של הממשלה הנוכחית מהווה תמריץ שלילי עבור השחקנים השונים להגיע להסדר בסוגיה מהותית ויסודית זו. למפלגות החרדיות אינטרס מובהק לגלות אפס נכונות לפשרה, התנגדות גורפת לסנקציות אישיות ומוסדיות משמעותיות ולפשרה מרחיקת לכת. עבור המפלגות החרדיות הן לעולם תעדפנה ללכת לבחירות כמי שמגינות בגופן מפני 'גזירת' הגיוס. "עבור המפלגות הציוניות בממשלה, פשרה מרחיקת לכת בסוגיית חובת הגיוס תהווה נקודת עימות קשה עם ציבור בוחרים. סמוטריץ', שמגרד את אחוז החסימה, יודע שפשרה בנושא הגיוס היא בבחינת תפילת אשכבה פוליטית לו ולמפלגתו".

איך ישפיע ממשל טראמפ על המלחמה ועל הפוליטיקה הפנימית בישראל? "וכבר כעת ניתן להבחין במעבר תשומת הלב של ממשל טראמפ, מענייני חוץ ומדינאות לענייני פנים. מלחמת הסחר העולמית עלתה הכריז הנשיא טראמפ, משקפת את ליבת המדיניות שלו. בקרוב מאוד, מיד לאחר ציון יום העצמאות של מדינת ישראל, יציב הנשיא האמריקאי תוכנית ממשית להפסקת המלחמה, גיבוש הסדר אזורי שמרחיב את הסכמי אברהם למעצמה המפרצית, ערב הסעודית. ההסדר הזה מכסה בליבתו גם את הסוגייה הפלסטינית. גם המרחב המדיני הזה יאיץ את הרצון של נתניהו ללכת לבחירות בטרם תוצג תוכנית מעשית המחיה מחדש את רעיון המדינה הפלסטינית".

מה יהיו הסוגיות החמות בפוליטיקה הישראלית? "גם השנה עיקר תשומת הלב תהיה סביב המצב הביטחוני. התמשכות המלחמה המיותרת בעזה והגעה להכרעה מול איראן, בהסכם ביוזמה אמריקנית או במצב לחיטול יכולות הגרעין שלה. המצב הכלכלי יחריף מאוד לרעה והחברה הישראלית תמצא את עצמה במחלוקת גוברת בסוגיית המקורות התקציביים והשימושים שהממשלה בוחרת להם. נטל המס על המשפחה העובדת יגדל, נראה קריסה של חלקים במעמד הביניים אל מתחת לקו העוני והיקף מקבלי הקצבאות יתרחב אף הוא."

האם אתה רואה מוצא הגיוני לסוגיית חוק הגיוס? "גם השנה נעסוק בהרחבה בגורלם של אחיותינו ואחינו המצויים בצרה ובשביה. אותם הכוחות הפוליטיים שמנעו את השבת החטופים בפעילה אחת ימשיכו לטרפד את הניסיונות להביא להפסקת המלחמה בעזה והשבת כל החטופים - החיים ושיקים, הנרצחים והחללים לקבורה ראויה בארצנו."

"ראש הממשלה ימשיך במאמציו להדוף את הפרשיות הקשות הנערמות על שולחנם של רשויות האכיפה. המערכת הפוליטית תיערך כל כולה לקראת האפשרות של הקדמת הבחירות ונראה שינוי בהיערכות המפלגות הקיימות - מפלגת בנט ואולי הקמה של מסגרת פוליטית משותפת ללפיד ולגדי אייזנקוט. גם השנה הקרובה תהיה שנה של היעדר הכרעות מהותיות והתבצרות לצרכי הישרדות אישית ופוליטית. בהיעדר הכרעות מהותיות יגבר הקיטוב הפנימי. הסכנה הזו היא איום מוחשי, מידי וקיומי על החברה ועל המדינה".

מה תוחלת החיים של הממשלה ואלו איומים ניצבים בפניה?

"השנה הקרובה היא למעשה שנת התקציב האחרונה של ממשלת נתניהו. חוק התקציב שעבר בכנסת מאפשר לממשלה לשייט בבטחה יחסית, אבל היא, ככל הנראה, לא תוכל להעביר את תקציב 2026. הממשלה תפוזר את הכנסת ביוזמתה, תחוקק חוק להקדמת הבחירות ותנסה לאחד את מרכיבי הקואליציה לריצה מתואמת בבחירות לאור הקשיים בחקיקת חוק הגיוס, העברת הרפורמה המשטרית ועוד תירוצים שיהיו ניסיון לקבע את

רוני רימון

יועץ אסטרטגי, מומחה לניהול משברים

צילום: ישראל הדרי

הממשלה". האם אתה רואה מוצא הגיוני לסוגיית חוק הגיוס? "אני לא רואה מוצא פוליטי מהסיבה הפשוטה: המינימום שהציבור הכללי מוכן להסכים לו באווירה הקיימת בעניין גיוס חרדים - לא מגיע למקסימום שהחרדים מוכנים לתת. הפתרון יהיה תוך כדי תנועה: רוב החרדים לא יתגייסו ותהיה כלפי חלק מהם פעולת ענישה כלכלית בעיקר. החרדים ימשיכו לגייס כספים ולמצוא דרכי מימון ממשלתיות שעוקפות את החוק הקיים. הפתרון לדעתי: עם החרדים חייבים להתגמש, עם חלקים סבירים, אלפי חרדים, יתגייסו - זה ירצה במשהו את הציבור הכללי ואת מערכת המשפט".

איך ישפיע ממשל טראמפ על המלחמה ועל הפוליטיקה הפנימית בישראל? "קשה מאד לדעת. טראמפ הוא בלתי צפוי. כרגע הוא תומך במהלכים של הממשלה בראשות נתניהו, שזה אומר חוסר גמישות מספקת במו"מ לשחרור חטופים. האם הממשל האמריקאי יגיע לשלב בו תיגמר לו הסבלנות כלפי ישראל? להשם הפתרוניס..."

מה יהיו הסוגיות החמות בפוליטיקה הישראלית? "הסוגיות בפוליטיקה בשנה הקרובה: 1. גיוס החרדים לצה"ל, עם או בלי חוק גיוס חדש. אני מעריך שלא יהיה חוק וגם לא יהיה גיוס המוני. הסוגייה הקיימת ושיכולה להתעצם היא איך הקואליציה תמצא דרכים וקפוחות למימון החרדים? 2. המלחמה בעזה - אולי נגיע למצב בו ראש הממשלה ירצה, או שארה"ב תלחץ עליו, לסיים בדרך כלשהי את המלחמה וגם לבצע נסיגות - דבר שיעלה קושי מול בן גביר ומול סמוטריץ'. 3. סוגיות משפטיות שונות כדוגמת אלו שחווינו לאחרונה - פיטורי ראש השב"כ, הדחת היועמ"שית, ועוד חוקים מסוג זה, חוקי תקשורת למיניהם, תפקוד המשטרה תחת בן גביר וכדומה".

מה תוחלת החיים של הממשלה ואלו איומים ניצבים בפניה?

"תוחלת החיים של הממשלה והקואליציה בעיניי היא למעלה משנה עד שנה וחצי מהיום, שזה לא מאד רחוק מאוקטובר 2026 - תאריך הבחירות על פי החוק. לאף אחד בקואליציה אין בשלב זה אינטרס להפיל את

משועבדים להוצאות? יוצאים כל חיירות!

בולטון פוטוציאל

החג מתקרב ואיתו ההוצאות?
הצטרפו למרכנתיל וקבלו תנאים מעולים
ופטור מעמלות עו"ש עיקריות

פקדון ל-9 חודשים עד 100,000 ₪
בריבית שנתית קבועה
של 5.75%

או

מענק לחשבון
של 1,200 ₪

או

הלוואה ללא ריבית
עד 30,000 ₪
עד 30 תשלומים

ובנוסף הלוואה עד 150,000 ₪
בתנאים מעולים

לתנאים המלאים ולפרטים
נוספים חייגו למרכנתיל *5600

מרכנתיל

מבינים אותך מצוין

סניפים בפריסה
דיגיטליים
שירותים
בנקאי אישי

למצטרפים חדשים, מותנה בהעברת משכורת החל מ-7,000 ש"ח ופועילות בכרטיס אשראי בנקאי על סך 2,000 ש"ח ומעלה. משכורת משמעותה הכנסה חודשית, המורכבת משכר חודשי ו/או קצבה מביטוח (למעט קצבאות חד פעמיות או קצבאות שמוענקות לתקופה קצובה) ו/או קצבת משרד הביטחון, המופקדים בחשבון הלקוח באמצעות מס"ב. מענק לחשבון-50 ₪ לחודש במשך 24 חודשים. במקרה של אי עמידה בתנאי העברת המשכורת ו/או שימוש בכרטיס האשראי תופסק העברת המענק ותעלה הריבית בהלוואה ללא ריבית לסך של 8%, תופחת הריבית בפקדון ב-3%. וזאת לאחר משלוח התראה בכתב ללקוח 21 ימים מראש. אין באמור התחייבות למתן אשראי. מתן האשראי, כרטיס האשראי ובטוחות ככל שיידרשו כפופים לשיקול דעתו הבלעדי של הבנק. אי עמידה בפרעון ההלוואה ו/או האשראי עלולה לגרום חיוב בריבית פיגורים והליכי הוצאה לפועל. בכפוף לנהלי הבנק ולכל דין. נכון ליום 15.2.25 ריבית הפריים - 6%. הריבית הטמנילית היא בין 0%-15.5%. ריבית שנתית מתואמת היא בין 0%-16.93%. תוקף המבצע עד י"ז באייר תשפ"ה 15/05/25 או עד גמר המלאי.

ישינה

פרשן 'כיכר השבת' ו'חדשות 12'

עילי

לחוק מוסכם, ולכן הבעיות הקואליציוניות עוד לא עלו הפרק בכלל. הסיכוי להגיע להסכמה פנים חרדית, להעביר את החוק בקואליציה וגם להגן בבג"ץ שואף לאפס".

איך ישפיע ממשל טראמפ על המלחמה ועל הפוליטיקה הפנימית בישראל?
"אין ספק שממשל טראמפ נותן לנתניהו ולקואליציה זריקת עידוד ולא מעט כוח ציבורי, מדיני ופוליטי. נניח בצד את השאלה האם טראמפ מתערב ועד כמה, עצם העובדה שהאופוזיציה הנוכחית נשענה בשנים האחרונות על ממשל ביידן, מהמאבק שלהם ברפורמה המשפטית ואילך, גם אם יש מי שטוען שממשל טראמפ לא מספיק טוב לישראל, עצם השינוי מממשל ביידן לממשל טראמפ, שם את נתניהו במקום הרבה יותר טוב".

"אולי הבעיה של האופוזיציה שהם בנו על המפלגות החרדיות שיפרקו בשבילם את הממשלה ובסוף גם כאן נתניהו התגבר על המכשולים ופתח ערוץ ישיר עם בתי הרבנים, אמנם חוק גיוס אין ברקע אבל גם פירוק הממשלה לא על הפרק. האופוזיציה נשארה קירחת מכאן ומכאן, ואולי הסיבה המרכזית שהם נכשלו במה שקשור לסייעות החרדיות זה בגלל שהם לא הציבו לחרדים אלטרנטיבה, לא הציעו פשרות ואפשרויות חלופיות. בפועל ראשי הסייעות החרדיות בשנה האחרונה שומעים רק איומים שכל מה שקורה עכשיו הוא רק התחלה לעומת מה שיקרה אם האופוזיציה תעלה לשלטון, וממילא המצב הנוכחי הוא הרע במיעוטו".

האם אתה רואה מוצא הגיוני לסוגיית חוק הגיוס?
"אני חושב שהבעיה המרכזית היא לא של הקואליציה, ואמנם יש בה בעיות וכמה תאי התנגדות, אבל הבעיה המרכזית היא פנים חרדית, כי מהרגע שהשר כץ הציג את עקרונות חוק הגיוס בתיאום עם ראשי הסייעות החרדיות - הוא לא יכול לחזור בו, כי גם על זה הוא סגן ביקורת. בינתיים, בחודשים האחרונים נראה שהנהגת הדור מתבטאת בחריפות נגד החוק הזה ולכן כל עוד לא תהיה הסכמה פנים חרדית, אין סיכוי להגיע

מה יהיו הסוגיות החמות בפוליטיקה הישראלית?
"ברור שהסדרת מעמד בני הישיבות תהיה נושא משמעותי על רקע קיצוץ התקציבים בישיבות ובכוללים, ביטול הסבסוד במעונות כשברקע אלפי צווי גיוס ומעצר, ובג"ץ שמאותת שהוא מתכוון ללחוץ על גזירות נוספות. במקביל, יהיה אירוע סביב הדחת היועמ"שית וראש השב"כ, התערבות בג"ץ בהחלטות הממשלה וכמובן שאלת הקמת ועדת חקירה ממלכתית לאירועי השביעי לעשירי".

מה תוחלת החיים של הממשלה ואלו איומים ניצבים בפניה?
"אם לפני שנה וחצי, שבוע אחרי הטבח, מישהו היה טוען שב-2025 נתניהו יעביר תקציב וגם יגדיל את הקואליציה, היו אומרים שהוא מנותק והזוי. בפועל, ככל שחלף הזמן נתניהו ייצב את הקואליציה וצירף את גדעון סער, וערער את האופוזיציה גם בפרישתו של ח"כ עידן רול מ'יש עתיד'. הם יכולים לבוא בטענות לנתניהו שהוא נכנע לחברים בקואליציה ונותן שוחד פוליטי ושסער בגד במצביעיו, אבל כרגע נתניהו יודע שהוא יכול לסיים את הקדנציה - בעוד האופוזיציה מפוצלת בתוך עצמה".

אבי בלומנטל

יועץ תקשורת

מה יהיו הסוגיות החמות בפוליטיקה הישראלית?
"השנה הקרובה תעמוד בסמן שלושה צירים מרכזיים: 1. מדיניות ביטחונית של הממשלה: ההכרעה בעזה, התנהלות מול אירן, ניסיונות של גורמים מימין לאתגר את הממשלה. 2. כלכלה: יוקר המחיה המאמיר לצד גזירות האוצר כתוצאה מהגירעון שיצרה המלחמה. 3. מערכת המשפט: הרפורמה, חוק גיוס, מעמד בג"ץ וריסון שלטון הפקידים".

מה תוחלת החיים של הממשלה ואלו איומים ניצבים בפניה?
"הממשלה שורדת כי לאיש מחבריה אין סיבה לצאת לבחירות. אם תימשך הרדיפה נגד נתניהו - מה שמחזק את הימין בקלפי - יש סיכוי שהוא יזהה נקודת אקזיט ויחתור מיוזמתו לבחירות על מנת למקסם את כוחו".
האם אתה רואה מוצא הגיוני לסוגיית חוק הגיוס?
"חוק גיוס שוויוני יחוקק רק פקידים".

אברהם קרויזר

יועץ אסטרטגי ופעיל חברתי

לעבור ללא תמיכה אקטיבית של הצבעת בעד של הנציגים החרדים במליאת הכנסת. דבר שלא קרה עד כה בגלגוליו הקודמים של החוק. גם בקואליציה סביר להניח שיימצאו שניים-שלושה חברי כנסת סביר להניח למרוד בהסכמות, בתקווה שזה יעזור להם לשרוד את הפריימריז בליכוד לכנסת הבאה. אם כנס הקיץ של הכנסת יסתיים ללא חוק גיוס, הרי כמעט בוודאות מוחלטת, נציגי אגודת ישראל, או לפחות חלקם לא יוכלו להישאר בממשלה ובקואליציה".

במצביות. אם ישכילו הנציגים החרדים, לאתגר את צה"ל ומשרד הביטחון, לדרוש התאמות לאורח החיים החרדי, והכשרת צה"ל למסלולי גיוס ייעודיים לחרדים, תוך הבנה שהמצב הקיים כיום שלא מתבצע גיוס בכפייה ימשך, אזי יש סיכוי שזה ייתן יכולת הישרדות למערכת הפוליטית להמשיך ולדון בחוק, ששוב - כנראה לא יצליח לעבור".

איך ישפיע ממשל טראמפ על המלחמה ועל הפוליטיקה הפנימית בישראל?
"התעלומה הגדולה שנשארה הוא הנשיא טראמפ. מצד אחד, לראשונה יושב בבית הלבן, איש שלא מחויב לאג'נדות המוכרות והמקובעות, הוא מגבה את ישראל בדיוורים ובמעשים, מאפשר לחימה ופועל אקטיבית לחיזוק מעמדה ולניצחונה. מצד שני, הוא לא ידוע כעקבי במיוחד. וחשוב לו להצטייר כפותר בעיות ולא כמחרחר מלחמות. "ערב חג הפסח, זוהי תזכורת מצוינת לראות אמונה בעיניים. להודות על הניסים הגלויים שמתרחשים כאן יום יום, ולהזכיר לעצמנו כי יש בעל הבית לבירה, ומי שבאמת מנהל את העולם זה הקב"ה בורא העולם, לו אנחנו מודים ולישועתו ולגאולתו אנו מצפים".

מה יהיו הסוגיות החמות בפוליטיקה הישראלית?
"האמת צריכה להיאמר שהתקופה בה אנו נמצאים קשה מאוד לפרשנות. מטבע הלשון הוא עוד תקוע 66 לאוקטובר' חל גם על העיתונאים והפרשנים, ולא על הפוליטיקאים ואנשי הצבא. אולם זה בדיוק חלק מהאתגר, להקשיב לשינויים, לרגשות, ולשלב אותם בניתוח העובדות אל מול השקנים וסדרי העדיפויות שלהם".

בחודשים הקרובים הנושאים החמים בחדשות יהיו עדיין המלחמה והחטופים, חוק הגיוס והרפורמה המשפטית. בכל אחד מהם ישנם משתנים רבים, וכל אחד מהם תלוי ברעהו. המלחמה תמיד יכולה לשנות הכול, זאת אומרת חזרה למלחמה עצימה בעזה, או התפתחות בגזרה האיראנית, יכולה בעיקר לתת זמן אויר לממשלה וגם אם לא תצליח להעביר חוק גיוס, מה שכנראה קרוב לוודאי יקרה, יהיה קשה להפיל ממשלה בזמן מלחמה".

המשבר בין הממשלה לשב"כ וליועמ"שית, יכול להחריף ובתנאים מסוימים להגיע לעימותים נוספים. דומה שכבר אין קו שלא ייחצה, אין ממלכתיות ואין מחסום. צריך לומר בכנות, שאם נשכיל להבין, שבשביל השמאל, הקפלניסטית, מערכת המשפט וחבריהם, מדובר במלחמת קודש, אמנם על שליטה, אבל בעיניהם שליטה מתחייבת והכרחית. גם אם אנחנו לא אוהבים את זה, צריך להכיר בזה. הם נחושים מאי פעם ויעשו הכל אבל הכל בכדי לשמור על מה שנשאר להם לשלוט בהיעדר יכולת לשמאל לחזור לשלטון בבחירות".

האם אתה רואה מוצא הגיוני לסוגיית חוק הגיוס?
"סוגיית הגיוס מתחלקת בעצם לשני חלקים עיקריים. חוק גיוס והמצאות בשטח. חוק גיוס לכאורה לא יכול לעבור במצב הפוליטי הנוכחי. כל נוסח ואפילו כזה המוסכם בדיעבד על הנציגות

פיצחנו את הקושיות...!

כל המידע על כשרות תרופות לפסח מאת מומחי כללית ובד"צ העדה החרדית

דיגיטלי

בוט
וואטסאפ

שלחו את שם התרופה
למס' 050-6112701

מידע
במרפאות

עמדות 'כללית לידיעתך'
וחוברות תרופות עדכניות

מוקד קולי
*2701

זמין לשירותכם
24 שעות ביממה

מידע אמין ומעודכן, בטוח זה כללית

כללית

אינכם קלא מצב

מתי טוכפלד

פרשן פוליטי 'ישראל היום' ומגיש יומן הצהריים ב'גלי ישראל'

אותם אלא יציל אותם. איך ישפיע ממשל טראמפ על המלחמה ועל הפוליטיקה הפנימית בישראל? א ח ל ק

לשניים: קודם כל המלחמה נראה גיבוי מוחלט של כל מה שישראל תחליט, בכל מהלך התקפי, מכיבוש וחלוקת הרצועה ועד לסיפוח. כבר החימושים שביידן הקפיא חזרו, די-ניין חדשים באספקת משולשת ועוד, ולכן זה תלוי בנו יותר מאי פעם ואין יותר אזיקים על הידיים, אפשר להסתער קדימה ולעשות מה שאנחנו רוצים.

"העניין השני לגבי הסיפור הפוליטי שמשתלב בעניין המשפטי, המלחמה בדיפ-סטייט שהכריז עליה נתניהו ופרשת קטאר, אני חושב שמידת ההתערבות האמריקנית תלויה לא מעט במה שהממשלה תרצה. אם נתניהו ירמוז לאמריקנים שהוא צריך תמיכה בעניין הזה, לשרד לו שזו אותה מלחמה, למשל כמו סנקציות על כל מיני ארגונים שפוגעים בדמוקרטיה הישראלית וזה יכול להגיע לצעדים חריפים מאוד, כמו אלו שביידן עשה נגד מתיישבים ונגד ארגון צו 9 שחסם את הסיוע ההומניטארי ואפילו נגד יחידות צבאיות, וטראמפ יתמוך בממשלת ישראל במאבק נגד ארגוני השמאל והדיפ-סטייט."

שירתו מאות ימי מילואים וזה יוחס למחסור בחרדים. היום גם רבים מאוהבי הציבור החרדי משוכנעים שיש קשר בין הדברים, ובאקלים הזה כמעט בלתי ניתן לגשר על הפערים. "נזכיר שבממשלה הקודמת שלא ישבו חרדים וכביכול העבירו חוק גיוס 'על הראש' שלהם החוק הזה הוא בדיחה ביחס לחוק שמדברים עליו כעת. זה מעיד כמה הכל פה פוליטי ולא רציונלי. החוק שהכנסת דנה בו הוא חוק של גנץ במקור, שלפיד וליברמן ובנט תמכו בו, ועכשיו הוא השתמטות מבחינתם, וגם ההסבר שהגיעה מלחמה, הרי החוק לא נועד לשנה שנתיים, וכי לא צפו שיהיו פה מלחמות יותר? הבעיה שגם בימין במגזר הציונות הדתית שבאמת שילמו מחירים השנה מתנגדים כעת. ולבסוף, גם אם יהיה חוק הוא יפסל בבג"ץ, שכבר פסל את החוקים שהיו מטעמים של אי שוויוניות, וזה הרי יהיה גם בחוק הזה, מה שלא יכתב בו.

"לדעתי ההנהגה הפוליטית החרדית מפגינה קצת פחדנות בלעסוק בסוגיה שהרבה בתים באוכלוסייה החרדית כן מתמודדת איתה - נוער נושר וכאלה שנפלטם מהישיבות או רשומים רק על הנייר. הם יודעים שכשיהיה חוק גיוס משם יבואו המכסות, הרי לא ייקחו את אלו שלומדים. והאוכלוסייה הזו לא מקבלת מענה על השולחן, אלא פתרונות צדדיים. צריך לפתוח את זה ולהכיר בסיטואציה הזו שיש כאלה שצריך למצוא להם פתרון ולא לזרוק אותם במובן שאתם לא שייכים לחברה, אלא לבדוק את הנכונות של הצבא ושל גורמים כמו מג"ב והמטרה ללכת לקראת הציבור החרדי ולאפשר להם מסגרות מתאימות, יש שם לא מעט כאלו שהצבא לא ידרדר

מה יהיו הסוגיות החמות בפוליטיקה הישראלית? "חוק הגיוס כמובן, הוא עדיין מעלה קשיים רבים ואני מתרשם שכרגע המקסימום שהחרדים היו מוכנים ללכת לא פוגש את המינימום שיש לו רוב בכנסת, אני מדבר על אנשים כמו יולי אדלשטיין ואופיר סופר בתוך הקואליציה. אני לא רואה שום מצב שבו הולכים על רוב בלי החרדים ובתמיכת האופוזיציה, כי היא לא תתמוך במצב הנוכחי בשום דבר שהקואליציה תביא, גם אם יחוקקו לגייס את כל החרדים..."

מה תוחלת החיים של הממשלה ואלו איזמים ניצבים בפניה?

"באופן כללי ברגע שהתקציב עבר מתייחסים לממשלה כמי שעשויה למלא את ימיה ובוודאי להגיע ל-2026, ראינו את זה גם בשם המפלגה שבנט בחר. נכון שהמועד החוקי הוא באוקטובר אבל זה יכול להיות מוקדם יותר. בדרך כלל ממשלות לא מוציאות את ימיהן וחצי שנה לפני המועד זה כבר נחשב ממשלה מלאה, משום שהפערים מתחדדים וכל אחד כבר חושב על הקמפיין והמסרים שלו.

"האולטימטום החרדי הכללי החדש אחרי שהקודם שהיה רק של הסיעה המרכזית לא פירק את הממשלה, כעת הגיעו להסכמה שגם דגל וש"ס מצטרפים לאולטימטום חדש וזה איום שאי אפשר להתעלם ממנו בהנחה שלא יהיה חוק - ואני מעריך שלא יהיה, נתניהו יידרש לתמרון משמעותי."

האם אתה רואה מוצא גיוני לסוגיית חוק הגיוס?

"בנקודת הזמן הזו התשובה היא לא. דיברנו על זה שמבחינה פוליטית היו יכולים לייצר הסכמות יותר משמעותיות אילו התקופה של מלחמה וכזו שאנשים

יעקב איזק

יועץ אסטרטגי בכיר, חבר במכון לאסטרטגיה ומדיניות חרדית. מייצג ומלווה רשויות, חברות ומיזמים ציבוריים.

החרדי. "ישנה אקסיומה פוליטית כי כל עוד נתניהו הוא רה"מ לא יהיה פתרון לסוגיית גיוס החרדים בשל השיח - ביבי, לא ביבי ששולט בישראל. ביום שביבי לא יהיה כאן לא ירצו כאן חרדים שיחרדו את הצבא החילוני, צה"ל לא יצטרך פתאום חיילים חרדים להצלת מערך המילואים והלחץ הפוליטי מהשמאל יירד. בשלב הנוכחי החרדים משלמים מחיר על ההיצמדות לביבי ולגוש שלו, וביבי משלם מחיר דומה מהצד השני. אין קשב לשום צד ואין דרך להסביר בצורה ראויה את המורכבות החברתית בסוגיה הרגישה הזו, על רקע המלחמה, משפחות השכול שדורשות בצדק את השוויון, ולצערו גורמים פוליטיים מזהים את השבר הקשה הזה ומשתמשים בו לצרכיהם."

איך ישפיע ממשל טראמפ על המלחמה ועל הפוליטיקה הפנימית בישראל?

"ממשל טראמפ הוא נס הצלה אמיתי לישראל בכל היבט שהוא. במרכזו המלחמה בטרור בעזה, בצפון ובכל העולם. ההשפעה כבר מורגשת והיא תלך ותתחזק במשך הזמן. ההצלחה של ישראל במלחמה, בעז"ה, תשפיע דרמטית גם בסוגייה הפוליטית לטובת הימין ונתניהו."

מה יהיו הסוגיות החמות בפוליטיקה הישראלית?

"הסוגיות המרכזיות שילוו את סדר היום הפוליטי מורכבות להערכתי מנושאים פנים ישראלים ובין לאומיים. פנים ישראל: סוגיית החטופים, רפורמה משפטית, התקרבות לבחירות, חזרה (ונפילה) של נפתלי בנט לזירה, חוק הגיוס, משבר כלכלי של עוני גובר ויוקר המחיה. בינלאומי: תקיפה באיראן, הסכם עם סעודיה. במגזרי: צפויה דרמה מתפתחת בסוגיית ההנהגה באגודת ישראל ושינויים במפת התקשורת החרדית."

מה תוחלת החיים של הממשלה ואלו איזמים ניצבים בפניה?

"הקואליציה תתקדם לבחירות לפני הזמן הקצוב לה בחוק כרגע. האיום המשמעותי על יציבות הממשלה היא סוגיית חוק דחיית גיוס בני הישיבות."

האם אתה רואה מוצא גיוני לסוגיית חוק הגיוס?

"סוגיית חוק הגיוס אינה פתירה פוליטית אלא נדרש פתרון חברתי לפניו. נדרשת הפנמה ישראלית שבני ישיבות שתורתם אומנתם לא יגויסו לצה"ל. לצד הפנמה חרדית שחרדים נשואים, שעובדים לפרנסתם, מעל גיל 24, נדרשים להשתלב באתגרי הבטחון של ישראל באופנים שונים שיאפשרו זאת בלי לפגוע באורח חייהם

צילום: מנדי שיף

איציק סודרי

יועץ תקשורת ואסטרטגיה, לשעבר דובר תנועת ש"ס

משרתים שתורמים בסדר ובמילואים, ובמקום לדבר על שוויון בנטל, צריך לדבר על זכויות יתר למתגייסים בלימודים, בקניית דירה, קרקע חינם, סיוע במיסים ועוד. להפוך את השירות לסל של הטבות כלכליות. אותם החברה חייבת להכיר ולהוקיר, וכמובן את הנופלים, הפצועים ובני משפחותיהם - שם טמון עתידנו כחברה. איך ישפיע ממשל טראמפ על המלחמה ועל הפוליטיקה הפנימית בישראל?

"נשיאותו של טראמפ הינה בשורה טובה וחשובה למדינת ישראל בשעתה הקשה מאז הקמתה ואין ספק שהיחסים האישיים הטובים בין רה"מ נתניהו לנשיא ישפיעו וכבר השפיעו לטובה. יחד עם זאת, הנשיא הזה הוא בלתי צפוי, אבל נראה שעד כה נתניהו ושליחו דרמו יודעים את העבודה מולו וברצותם מתחבאים מתחת לסינר שלו וברצותם מקבלים קרדיט בלתי מוגבל לפעולה. בכל מה שקשור לנשיא עצמו נראה שהוא לא מתכוון רק להשאיר גרפיטי על חורבות ציר נצרים 'טראמפ היה פה', ויש לו כוונה אמיתית להטביע חותם משמעותי באזור. לנו נשאר רק להתפלל כי 'לב מלכים ושרים ביד השם'."

מה יהיו הסוגיות החמות בפוליטיקה הישראלית?

"אחנו בעצם נכנסים לשנת בחירות במוקדם או במאוחר ולכן הסוגיות יהיו מגוונות. כל צד בתוך הגוש ימשוך לליבת המחלוקת ופירוק הממשלה על הנושא המרכזי של הציבור שלו. המפלגות החרדיות לגיוס, הימניות לסוגיות ביטחוניות והליכוד לרפורמה המשפטית. יחד יש לנו תמהיל עשוי טוב למערכות בחירות."

מה תוחלת החיים של הממשלה ואלו איזמים ניצבים בפניה?

"על פניו זו ממשלה והרכב של ממשלה שעשויה למלא את ימיה עד התאריך הרשמי, אבל בפוליטיקה הישראלית אין כמעט ממשלה שסיימה את ימיה ולכן היא תיפול במשבר הראשון האמיתי או המדומה המתאים להקדמת הבחירות למי מהשותפים הקואליציוניים."

האם אתה רואה מוצא גיוני לסוגיית חוק הגיוס?

"אין פתרון חוקי מעשי לנושא הגיוס והדרך ההתנהלותית חייבת להשתנות מן הקצה אל הקצה. כן צריך לשנות טרמינולוגיה לכוון שמעדיפה ומטיבה עם

אם תביטי היטב, תראי רגע קטן של נחת

פונל אינדיה

גם אחרי המווןון כביסות, הכביסה שלך
שמורה כחדשה - לבנה, נקיה ומבהיקה
וממלאת אותך בנחת!

- החזרת הלובן לבגדים
- הסרת כתמים מדהימה

לשימוש
בכל
מכונה

רדה רדת ממלחמה

בסוריה

בצל המתיחות הגוברת באזור, נכנס שניאור ובר לעומק שטח סוריה ונחשף לשליטה הצבאית של צה"ל המתחדשת מעבר לגבול אחרי נפילת משטר אסד, ראה מקרוב את היערכות הישראלית למתקפת פתע ושוחח עם מקומיים שמתרגלים לשלטון החדש בעיר קוניטרה

שניאור ובר

וחות מלחמה מנשבות מהגבול הסורי. בלב המזרח התיכון הסוער, חזית דיפלומטית חדשה הולכת ומתחדדת - הפעם בין שתי מעצמות אזוריות: ישראל וטורקיה. המתיחות סביב השליטה וההשפעה על סוריה, המדינה המפורקת שנמצאת כבר שנים בעין הסערה, מתפתחת לכדי עימות קר שעלול לבעבע לשטח.

בעוד טורקיה מבססת את נוכחותה הצבאית והפוליטית בצפון סוריה תחת מעטה של "ביטחון לאומי" והגנה על הגבולות שלה, ישראל מביטה מהצד בחשש הולך וגובר. מבחינתה, כל דריסת רגל נוספת של טורקיה - במיוחד אם תלווה בשיתופי פעולה עם איראן או עם גורמים אסלאמיים - עלולה לשנות את מאזן הכוחות בגבולה הצפוני ולערער את היציבות הביטחונית שהיא מנסה לשמר באזור.

המאבק הסמוי על ההשפעה בסוריה אינו רק על גיאוגרפיה. הוא משקף שינוי עמוק בגישת שתי המדינות כלפי הסדר האזורי המתהווה, ומבליט את הפערים האידיאולוגיים, הביטחוניים והכלכליים שביניהן. אנקרה שואפת למצב את עצמה ככוח מוביל באזור, בעוד ירושלים מנסה לשמר את חופש הפעולה שלה מול איומים מתהווים - גם אם הדבר כרוך בעימותים דיפלומטיים עם מדינות שבעבר היו שותפות אסטרטגיות.

ישראל וטורקיה היו לפני שבועות ספורים במרחק של שעות אחדות מעימות ישיר, לאחר שצה"ל הפציץ בהיקף נרחב בסיס שעתיד היה לארח כוחות טורקיים. המהלך התרחש על רקע ניסיון מובהק של צבא טורקיה להשתלט על שלושה בסיסים לפחות בסוריה, במסגרת שיתוף הפעולה ההולך וגובר בין צבאו של ארדואן וכוחותיו של מנהיג סוריה החדש אחמד א-שרע. טורקיה סימנה לפחות שלושה בסיסים בסוריה שבכוונתה להשתלט עליהם, ולפחות שניים מהם הותקפו בצורה אינטנסיבית על ידי כוחות צה"ל.

הדאגה בישראל גוברת לאור כוונתה של טורקיה להציב מערכות הגנה אווירית מתקדמות, לצד מכ"מים משוכללים, בשדות תעופה מרכזיים ברחבי סוריה צעד שיהפוך לאיום ישיר ומשמעותי על חופש הפעולה האווירי של ישראל במרחב האווירי הסורי. חופש פעולה זה אינו רק עניין טקטי מוגבל למניעת איומים מיידיים שמקורם בסוריה עצמה, אלא מהווה נכס אסטרטגי קריטי עבור ישראל.

הוא מאפשר לחיל האוויר הישראלי לשמור על גמישות מבצעית, הן לצורך סיכול סכנות ישירות על שטחה של המדינה והן כחלק ממערך רחב יותר של נתיבי טיסה המשמשים לפעולות ביעדים קרובים ורחוקים ברחבי המזרח התיכון - כולל, בין היתר, אפשרות לפעילות עתידית נגד יעדים באיראן, שמרחקה הגיאוגרפי והרגישות האסטרטגית שלה הופכים את השליטה במרחב האווירי הסורי למרכיב חיוני בתכנון הצבאי הישראלי.

התערבות טורקית מסוג זה עלולה לשבש את היכולת של

במרחק של הסתערות יבשתית קצרה אל עבר יישובים ישראליים ברמת הגולן ובצפון הארץ".
תסריט זה מעלה חששות כבדים לא רק בשל האפשרות של התקפות ישירות, אלא גם בשל הסיכון להקמת תשתית צבאית קבועה שתשמש כבסיס לפעולות טרור נגד ישראל. נוכחות טורקית, שתיתן לגיטימציה ותמיכה לוגיסטית לגורמים אלה, עלולה להפוך את הגבול הצפוני לזירת עימות חדשה ומתמשכת, תוך ניצול הוואקום השלטוני בסוריה והיעדר כוח מרכזי שיוכל לרסן את ההתפתחויות הללו. עבור ישראל, מדובר בסכנה אסטרטגית שתדרוש תגובה נחרצת, שכן כל פגיעה בחופש הפעולה האווירי או התבססות של כוחות עוינים בקרבת הגבול עלולים לשנות את מאזן הכוחות באזור ולסכן את ביטחון התושבים והמדינה כולה.

שקט מתעתע בקוניטרה

בין חורבות העבר לרוחות השינוי בסוריה, ביקור בקוניטרה

ישראל לפעול בחופשיות, להגביל את טווח התמרון של מטוסי הקרב שלה ואף לחשוף אותם לסיכונים מוגברים מפני זיהוי והפלה על ידי מערכות הגנה אווירית טורקיות. "התבססות צבאית טורקית משמעותית בדרום ובמזרח סוריה", אומרים גורמי ביטחון, "ובפרט באזור הגולן הסורי הסמוך לגבול ישראל, עלולה להוביל לתרחיש מדאיג במיוחד. נוכחות כוחות טורקיים באזורים אלה עשויה לשמש כמטרייה מגינה עבור גורמי ג'יהאד קיצוניים, שכיום מהווים חלק מ"כוחות הביטחון" של אבו מוחמד אל-ג'ולאני, מנהיג הזרוע הסורית החדשה שהשתלטה על השלטון לאחר נפילת אסד.

"תחת חסות טורקית, קיים חשש ממשי שכוחות אלה ינצלו את ההזדמנות להתקדם דרומה, לעבר הגבול עם ישראל, ולבסס עמדות התקפיות במרחק קצר מרמת הגולן. תנועה כזו עלולה להפוך במהירות את המצב הביטחוני לאורך הגבול לתמונת מראה של המציאות שהתקיימה בעוטף עזה לפני מתקפת 7 באוקטובר או לאורך גבול לבנון בשנים האחרונות - מצב שבו צבא טרור עויין, חמוש ומאומן, ממתין

שבסוריה הוא מסע אל נקודה שבה הזמן עצמו נדמה כאילו עצר מלכת. עיר זו, ששוכנת בלב רמת הגולן הסורית, ממש על קו הגבול עם ישראל, הייתה פעם מרכז תוסס של חיים - שווקים הומים, קולות של סוחרים ותושבים, וצלילי שגרה של עיירה שחיה את חיי היומיום שלה.

אך כיום, קוניטרה היא לא יותר מעיר רפאים, שריד פצוע של עבר שהמלחמה חרצה בו את חותמה. הרחובות השוממים, הבניינים המתפוררים והשקט הכבד ששורר בה מספרים סיפור של הרס, עקירה וזיכרון קולקטיבי שמסרב להיעלם. קוניטרה שוכנת באזור בעל משמעות אסטרטגית עצומה המשמש כצומת דרכים מרכזית וחיונית. מיקומה הגיאוגרפי יוצא דופן, בין הציור המרכזי המוביל מגשר בנות יעקב שבצפון ישראל לעבר דמשק, בירת סוריה, לבין הכביש המקשר את דרום רמת הגולן עם היישוב מסעדה, הופך אותה לנקודה בעלת חשיבות עליונה.

ההיסטוריה של קוניטרה היא סיפור של תהפוכות, קרבות והרס, שהפכו אותה מסמל של חיים ושגשוג לעדות שקטה וקודרת לעברה הטראגי. במהלך מלחמת ששת הימים, כבש צה"ל את העיר לאחר קרבות עזים מול הכוחות הסוריים, והיא נותרה תחת שליטה ישראלית במשך תקופה ממושכת. במהלך השנים הללו, העיר עברה שינויים רבים, אך גורלה לא שפר עליה גם לאחר מכן. במלחמת יום הכיפורים, התחוללו בקרבתה קרבות עקובים מדם נוספים, שהותירו חותם כבד על הנוף האנושי והפיזי של האזור. לאחר המלחמה, במסגרת הסכם הפרדת הכוחות שנחתם בין ישראל לסוריה, הוחזרה קוניטרה לידי השלטונות הסוריים, אך היא לא שבה עוד לימי הזוהר שלה.

מאז אותו הסכם, קוניטרה לא זכתה לשיקום משמעותי. ממזרח ומצפון לקוניטרה המקורית הוקמה "קוניטרה החדשה" על ידי השלטונות הסוריים, עיר חלופית שנועדה לשמש תחליף למרכז הישן שנחרב. עם זאת, העיר המקורית נותרה כמעט ללא נגיעה, נטושה ומוזנח.

לפני תקופה קצרה נכבשה העיר שוב על ידי ישראל במסגרת מבצע צבאי בשם "חץ הבשן". כיבוש זה הדגיש מחדש את חשיבותה האסטרטגית של העיר, המשמשת נקודת מפתח גיאוגרפית וצבאית בסמוך לגבול המתוח בין שתי המדינות. המיקום שלה, המשקיף על נתיבים חשובים ועל שטחים רגישים מבחינה ביטחונית, ממשיך להפוך אותה ליעד בעל ערך.

כיום, קוניטרה עומדת כעיר רפאים אילמת, מוקפת בנופים עוצרי נשימה של רמת הגולן - הרים ירוקים, שדות פוריים ואוויר צלול - אך נטושה לחלוטין על ידי תושביה. פעם היא שקקה חיים, עם שווקים תוססים, משפחות שגרו בה וקהילה משגשגת, וכעת היא ניצבת דוממת, עדות חיה לשבריריות היציבות במזרח התיכון.

הכניסה לאזור החיץ, המפריד בין ישראל לסוריה ברמת הגולן, מתבצעת דרך שער קטן ומבוקר, הדומה במראהו ובתפקודו לשערים המוכרים בכניסה לרצועת עזה. השיירה הצבאית, המורכבת מרכבים משוריינים ולוחמים חמושים, יוצאת לדרך ומגיעה לאחר כעשרים דקות נסיעה בדרכים מפותלות אל נקודה אסטרטגית המשקיפה על השטח שמסביב.

לאורך המסלול, ניתן לראות את לוחמי צה"ל מתמקמים במוצבים נטושים שהותיר אחריו הצבא הסורי, שרידים אילמים לעברו הצבאי של האזור. המוצבים הללו, שפעם שימשו את החיילים הסורים כעמדות שמירה והגנה, נמצאו במצב של הזנחה קשה, עדות לנסיגה המהירה והכאוטית של הכוחות שפעלו בהם.

המראה במוצבים הקטנים הללו היה עגום ומפתיע עבור

ישראל. לצדם נמצאים אנשי מיליציות שיעיות שהובאו לכאן על ידי איראן, התבססו במרחב והפכו לחלק בלתי נפרד מהנוכחות הצבאית העוינת. כל אלה פועלים תחת חסותו של המשטר הסורי, שממשיך להוות - לפחות באופן רשמי - את הגורם הריבוני השולט באזור, גם אם שליטתו בפועל מוגבלת ורופפת.

הקצין מדבר בנימה רגועה אך נחושה, תוך שהוא מצביע על השטח שמעבר לגדר הגבול, שם מתחבאים האיזמים שהוא מתאר. "המצב הזה דורש מאיתנו ערנות תמידית והיערכות מלאה", הוא מוסיף, "השילוב הזה של גורמים שונים - חיזבאללה, מיליציות איראניות והמשטר הסורי - יוצר תמונה דינמית שבה כל שינוי קטן עלול להפוך לאיום ממשי על יישובי הגולן ועל ביטחון המדינה כולה".

הניבוש המפתיע בסוריה

ההיערכות המהירה של צה"ל לאירועים התאפשרה בזכות תכנון מוקדם וראייה אסטרטגית. כבר עם היוודע הסימנים הראשוניים לקריסת הצבא הסורי, הבינו במערכת הביטחון הישראלית כי חלון ההזדמנויות נפתח. בתוך פחות מ-12 שעות, כוחות האוגדה היו מוכנים לפעולה, מצוידים בתוכניות מפורטות שהוכנו מבעוד מועד.

המטרה הייתה ברורה: לפרוץ לאזור החיץ, להשתלט על הנקודות המרכזיות ולהקדים את כל השחקנים האחרים שעשויים לנסות לנצל את הוואקום שנוצר, כגון מורדים סורים או גורמים עוינים נוספים.

התנאים הירודים שבהם נתקלו החיילים במוצבים הסורים הפתיעו את מפקדי צה"ל והעלו שאלות לגבי הערכות המודיעין הקודמות. "היינו בטוחים שצבא סוריה מחזיק ביכולות משמעותיות יותר", הודה הקצין הבכיר. "אבל הסיור בשטח מראה בבירור שהתרחישים שחששנו מהם היו מוגזמים, ואולי אפילו מופרכים לחלוטין". הוא השווה את המצב לזה של חמאס וחיזבאללה, שני ארגונים שבנו תשתיות צבאיות מתקדמות והוכיחו עמידות גבוהה, בעוד שבמקרה של הצבא הסורי ברמת הגולן, הכוחות היו "ברמה בינונית מאוד, חסרי משאבים וארגון".

בניגוד למלחמת האזרחים הסורית שבה האזור התמלא בעשן, קולות נפץ וקרבות עזים, הפעם השטח נראה שקט באופן יחסי. "המורדים לא נמצאים כאן כרגע", הסביר הקצין. "האירועים הגדולים מתרחשים רחוק מכאן, בערים כמו חומס ודמשק, שם עשרות אלפי מורדים השתלטו על השלטון והפילו את המשטר".

עם זאת, הוא ציין כי ישנם פעילים מהמרד הקודם

הכוחות הישראליים. חלקם היו זעירים ממש, בשטח של פחות מארבעה מטרים רבועיים, ולא הכילו תנאי מחיה בסיסיים כלשהם.

לא נמצאו בהם חיבורים לחשמל או למים זורמים, והעדויות היחידות לשימוש אנושי היו שרידי מדורות קטנות שהדליקו החיילים הסורים בניסיון להתחמם בלילות הקרים של רמת הגולן. המצב העלוב הזה עמד בניגוד חריף לתפיסות המוקדמות של צה"ל לגבי יכולותיו של הצבא הסורי באזור. כתגובה מיידית, החלו בצה"ל להוביל קרוואנים לשטח, מתוך כוונה לספק ללוחמים תנאי מחיה סבירים יותר, שיאפשרו להם לפעול ביעילות לאורך זמן.

במהלך הסיורים במוצבים, גילו החיילים כמויות קטנות בלבד של אמצעי לחימה - כמה רובים ישנים, תחמושת מועטה וציוד בסיסי שננטש בחופזה. "צבא סוריה ברח מכאן במהירות, וכרגע אין אף צד אחר שמאיים ישירות על הכוחות שלנו בשטח", הסביר קצין בכיר מהאוגדה הפועלת באזור.

עם זאת, הוא הוסיף מיד כי "אנחנו מודעים לכך שהמצב הזה עלול להשתנות בכל רגע, ואנחנו נמצאים בכוננות מלאה עם תוכניות מוכנות מראש להתמודדות עם כל תרחיש". העובדה שהמוצבים נותרו נטושים, עם ציוד ומדים מפוזרים, מעידה על כך שהחיילים הסורים פשטו את מדיהם וברחו בבהלה, ככל הנראה ללא תיאום או פיקוד מסודר.

סגן מפקד גדוד 202 של הצנחנים מספר: "הסורים הופתעו כשבאנו בדיוק כמו שאנחנו הופתענו כשגילינו שהשטח ריק". "הם פשוט נטשו הכל - עמדות חפורות עמוק באדמה, כלי נשק שהושארו מאחור כמו שרידים של קרב שלא התרחש, אפילו ספלי קפה חצי מלאים שהתקררו על השולחנות. הכל נשאר כמו שהיה, כאילו ברגע אחד הם קמו והתפוגגו אל תוך האוויר הקר של הרמה. זה הזכיר לי את הסיפורים ששמעתי על 1973 - הכיבוש השקט של קוניטרה, כשצה"ל צעד פנימה מבלי שיישמע ולו קול ירייה אחת, רק רוחות ההיסטוריה שרקו בין הבתים הנטושים".

"מגוון האיזמים האפשריים כאן הוא רחב ביותר ומשתנה ללא הרף", מסביר אחד הקצינים, בעודנו נוסעים בג'יפ צבאי המשקיף על הנוף עוצר הנשימה של צפון-מזרח רמת הגולן. השטח הפתוח והגבעות המוריקות נפרשים לפנינו במלוא הדרם, אך מתחת ליופי הטבעי הזה מסתתרת, כאמור, מציאות ביטחונית מורכבת ומאתגרת.

"במרחב הגולן הסורי, ממש מעבר לגבול, פועלים גורמי טרור וכוחות עוינים שונים שמהווים סכנה מתמדת", הוא ממשיך, תוך שהוא מפרט את התמונה המודיעינית העדכנית. "אנחנו מזהים כאן מחבלים מארגון 'תיק הגולן', יחידה מיוחדת של חיזבאללה שפועלת באזור זה במטרה לבצע פעולות נגד

"ואסדויי פ' ילובון
ובאו ציון ברין פ'"

פסח תשפ"ה בכותל המערבי

מעמדי ברכת הכהנים יתקיימו:

יום שלישי | י"ז בניסן | ב' דחווה"מ | 15.4.25
יום חמישי | י"ט בניסן | ד' דחווה"מ | 17.4.25

במעמד:

הרבנים הראשיים לישראל,
רב הכותל המערבי והמקומות הקדושים
בהשתתפות משפחות חטופים וחטופים ששבו משבי חמאס

תפילת שחרית

8:45

ברכת כהנים של שחרית

9:30

תפילת מוסף

10:15

ברכת כהנים של מוסף

10:30

תפילה לחזרתם של החטופים,
לשלום חיילי צה"ל וכוחות הביטחון
ולשלום עם ישראל

10:45

מעמד "הקבלת פני רבו ברגל"

יתקיים ביום שלישי, י"ז בניסן תשפ"ה (15.4.25)
עם הרבנים הראשיים לישראל ורב הכותל המערבי והמקומות הקדושים.
מיד לאחר התפילה בין השעות 10:45-11:45

הכהנים מתבקשים לבוא ולברך את עם ישראל באהבה

במהלך חג הפסח הכניסות לעיר העתיקה ולכותל המערבי ייסגרו במידה ויהיו עומסים

הגבלת הקהל באחריות משטרת ישראל ויש להישמע להוראות המשטרה | הציבור מתבקש להישמע להנחיות הסדרנים לטובת בטיחות פוקדי הכותל המערבי | יש לעקוב אחרי הפרסומים וההנחיות המתעדכנות מעת לעת.

לפרטים ומידע בנושא נגישות: תמר - טל. 02-6279245 | tamar@thekotel.org

חדש באתרי הכותל המערבי! טל. +5958 | www.thekotel.org | יוטיוב | אינסטגרם | פייסבוק

גבוהה, השוכן במרחק קצר מרמת הגולן הישראלית. מיקומה הגיאוגרפי מעניק לה שליטה טופוגרפית על האזור, ומאפשר ניטור תנועות כוחות ופעילות צבאית במרחב הגבול.

נוכחותם של תותחים במרחב זה, שככל הנראה היו שרידים של הצבא הסורי תחת משטר אסד או נשק שנבזז ונלקח על ידי מיליציות מקומיות לאחר נפילתו, נתפסה על ידי ישראל כאיום ישיר ומיידי על יישובים אזרחיים ברמת הגולן ועל הכוחות הצבאיים המוצבים לאורך הגבול. תותחים אלה, גם אם אינם חדישים, עלולים לשמש לירי לעבר שטח ישראל, ולכן הוחלט על השמדתם המהירה כדי למנוע כל תרחיש של הסלמה.

המבצע בחאן ארנבה אינו אירוע חריג או מבודד, אלא חלק ממגמה רחבה יותר של פעילות צבאית ישראלית מוגברת בשטח סוריה בחודשים האחרונים. ישראל שמה לה למטרה להשמיד נכסים צבאיים משמעותיים, כגון מחסני נשק, עמדות תותחים או מתקנים המשמשים לייצור אמצעי לחימה, שעלולים ליפול לידי גורמים קיצוניים או לשמש ישירות נגד ישראל על ידי כוחות עוינים.

בחודשים האחרונים בוצעו עשרות תקיפות אוויריות ישראליות ברחבי סוריה, כאשר מרביתן התמקדו באזורים בדרום המדינה, בסביבות הבירה דמשק ובצירים אסטרטגיים המשמשים להעברת נשק. התקיפה הנוכחית בחאן ארנבה היא השנייה בתוך פחות מ-24 שעות, עובדה המעידה על נחישות ישראלית לפעול נגד איומים מעבר לגבול, במטרה לשמור על עליונות ביטחונית באזור.

הביקור בקוניטרה מסתיים, ואז מחלחלת ההבנה שהאזור המדהים שבו ביקרנו עשוי להפוך לזירת קרב עקובה מדם. בעת שסוריה ממשיכה לשמש כקלף במשחקי הכוח של מדינות חזקות ממנה, ולוח השחמט האזורי מתמלא שחקנים חדשים, ישראל וטורקיה מתקדמות בצעדים שקולים אך נחושים לעבר עימות אפשרי. ייתכן שהשאלה איננה האם תיפגשנה שוב באש ובברזל, אלא מתי.

שנותרו בגולן, אך גם הם נראים מבולבלים ולא בטוחים לגבי המשך הדרך. עד לאחרונה, הגבול הזה היה שקט יחסית, וצה"ל הסתפק בהחזקת כוחות מינימליים לאורכו. כעת, עם השתנות המציאות, הפכה סוריה לזירה מרכזית שדורשת התמודדות מיידיה ומשאבים משמעותיים.

"ברגע אחד, סוריה הפכה מזירה שולית לזירה העיקרית שלנו", הדגיש הבכיר באוגדה. "אנחנו פועלים במהירות כדי לארגן את השטח, להביא ציוד וליצור תנאים שיאפשרו שהייה ממושכת של הכוחות בצורה נוחה ויעילה". הקרוואנים שהובאו הם רק ההתחלה, והתוכניות כוללות הקמת תשתיות נוספות שיבטיחו את נוכחות צה"ל באזור לאורך זמן.

הפצצות במהלך הביקור

במהלך השעות שבהן מתקיים הביקור, כלי טיס מתקדמים של חיל האוויר הישראלי, תחת הנחיה והכוונה ישירה של אוגדה 210 האחראית על המרחב הצפוני, ביצעו תקיפה אווירית מדויקת וממוקדת נגד עמדות תותחים שהוצבו במרחב חאן ארנבה, אזור מרכזי בדרום סוריה. התותחים הללו, שזוהו על ידי גורמי המודיעין הישראליים כגורם סיכון ממשי ומיידי לביטחונה של מדינת ישראל, הושמדו במלואם במסגרת מבצע מהיר, מתוכנן היטב ויעיל, שנועד לסכל כל אפשרות של איום פוטנציאלי על הגבול הצפוני של המדינה ולמנוע הסלמה שעלולה לפגוע ביציבות האזורית.

פעולה זו מתרחשת על רקע המציאות הביטחונית המורכבת והרגישה השוררת בסוריה, שבה, מאז התמוטטות משטרו של בשאר אל-אסד, נוצר ואקום שלטוני עמוק שמותיר את המדינה מפורקת וחשופה. כתוצאה מכך, אזורים שונים ברחבי סוריה הפכו לזירות של חיכוך מתמשך בין כוחות מקומיים, מיליציות חמושות וכוחות זרים הפועלים בחסות מדינות או ארגונים חיצוניים, מה שמגביר את אי הוודאות ואת הסיכונים הביטחוניים.

חאן ארנבה, המיקום שבו בוצעה התקיפה, היא ישוב קטן אך בעל חשיבות אסטרטגית

שרשרת ההצלה

מפגש מרגש נערך השבוע בין אביה של נועה ובין אנשי 'הצלה' שהיו הראשונים בשרשרת ההצלה של הילדה | תכירו את ארגון 'הצלה' המונה למעלה מ-1,000 מתנדבים מקצועיים בכל רחבי הארץ, ועומדים הכן 24 שעות ביממה, 7 ימים בשבוע, 365 יום בשנה

המועד יודע שלנסוע במהירות זה כמעט לא הגיוני. לא ידעתי איך אני עושה את זה, אבל כשאתה בפעולה אתה ממוקד מטרה ועושה כל מה שאתה יכול כדי להציל חיים. זאת היתה משימה מורכבת. הייתי צריך לתאם עם חדר הטראומה של בית החולים ולתת להם תמונה מדויקת ככל האפשר על אופי הפציעה, כדי שיידעו אילו רופאים מנתחים צריכים להמתין לה לקראת העברתה לחדר הניתוח, מי הם המרדמים שנדרשים, וכל שאר אנשי הצוות שעשויים להזדקק להם בפציעה נדירה ומורכבת כליכך. כשהגענו לשם חדר הטראומה היה כבר פתוח, כולם חיכו לנו. העברנו להם את הילדה ונשארונו שם, מחכים לשמוע מה מצבה."

פציעה נדירה

"בחדר טראומה אמרו לי לעזוב את הגרון של הילדה", משחזר ר' יצחק, "אמרתי שאני לא עוזב עד חדר ניתוח. בחדר הניתוח שמו לה קליפסים ויכולתי להוציא את היד". בתחילה אמרו לנו שמצבה התייצב, מספר אביה של נועה, "הכניסו אותה לניתוח. אחרי שש שעות יצא אלינו הרופא ואמר: 'אנחנו נלחמים על חייה'. הפציעה היתה נדירה כליכך עד כדי שלא היה לה תקדים בניתוחים קודמים והרופאים נאלצו למצוא בעצמם את הפתרון תוך כדי ניתוח. זה היה מורכב ובשלב מסוימים נראה שאין מה לעשות.

"החליטו לנסות לעשות לה צנתור ולנתח בצורה שונה מזו שהתחילו בה. שעה מאוחר יותר קיבלנו דיווח שנראה שהשיטה מוכיחה את עצמה. לאחר שמונה שעות מורטות עצבים התבררנו שחייה של הילדה ניצלו".

מתנדבי הארגון באו לבקר את נועה כשהיתה בטיפול נמרץ והתרגשו לראות אותה מחייכת ונושמת בכוחות עצמה.

"המענה היצירתי והמקצועי של יצחק הוא מופת של קור רוח והבנה יסודית של האירוע הרפואי", אומר יו"ר 'הצלה' הרב אשר שלומוביץ. לדבריו, "המקרה הזה מודגש את חשיבות התגובה המהירה והמקצועית של הכונן, ולכן אנו משקיעים בהכשרות מתמשכות ובציוד מתקדם".

מנכ"ל 'הצלה' הרב יעקב יוזעף: "זה היה אירוע מטלטל ומרגש שמשקף את מהות הפעילות של 'הצלה'. הכוננים והמתנדבים שלנו פועלים מתוך תחושת שליחות עמוקה, מוכנים בכל רגע לעזוב הכל, אפילו שולחן חג משפחתי, כדי להגיע במהירות למי שזקוק להם. המסירות והנחישות של מתנדבי הצלה, שפועלים ללא ליאות וללא חשבון אישי, מאפשרת להציל חיים לאורך כל ימות השנה".

"היו לנו דיונים איך היה נכון לעשות, מה היה יכול להיות טוב יותר, מספרים המתנדבים על הלקוח מהמקרה. 'האירוע נלמד גם במחזורים הבאים של קורסי העזרה הראשונה. חשוב לנו ללמוד מכל מקרה כדי להיות טובים יותר בהצלת חיים".

מהפציעה ההיא לא נותר לילדה סימן זכר. ברוך ה' היא חיה, בריאה בגופה ובנפשה, ובכל פעם שהמתנדבים פוגשים את אבי, הם מתעניינים בילדת הנס הזו, שבשרשרת ההצלה שלה היו שותפים.

עלקי דויטש

ארבע שנים חלפו מאז הפציעה הקשה והנדירה של נועה. ארבע שנים שבהן מודה המשפחה של נועה בכל יום מחדש על ילדה שקיבלה את חייה במתנה ועל השליחים הטובים שזכו להיות במקום הנכון.

"זה היה בחול המועד סוכות", משחזר אביה בהתרגשות. "הלכתי עם נועה ועם אחותה לקניות לחג. הושבתי את הילדה בעגלת הקניות והתחלתי למלא את העגלה. לפתע, מסיבות שאינן ברורות, התהפכה העגלה עם הילדה ונוצרה מהומה גדולה. הרמתי קודם את אחותה של נועה, שנפלה גם היא, ואז הבחנתי בנועה. שטף דם אדיר פרץ מצווארה של הילדה. שברים של בקבוק בירה התפזרו מסביב.

"רסיס מבקבוק הבירה פער פצע גדול בצווארה של הילדה ופגע בעורק. 'הצלה!' צעקתי לאנשים וניסיתי להרים את נועה. אנשים כבר קראו ל'הצלה' ותוך כמה דקות הגיע ר' יצחק רייכמן, המתנדב הראשון לזירה. הוא הכניס שתי אצבעות לתוך צווארה של נועה, כשהאנשים מסביב צועקים בחרדה: 'יש שם זכוכיות, אתה עלול להיפצע!'; ומנגד נשמעו צעקות: 'תציל אותה! תציל אותה! שלא תמות כאן!'. המתנדב התרכז במשימה להציל את נועה, התעלם מהזכוכיות והתאמץ לעצור את הדם".

הרב רייכמן נמנה על קבוצה מופלאה של מתנדבי ארגון 'הצלה' - כי כל שניה קובעת, שמונה מעל 1,000 מתנדבים מקצועיים פעילים המפוזרים בסניפים בכל רחבי הארץ, ועומדים הכן 24 שעות ביממה, 7 ימים בשבוע, 365 יום בשנה, בכל מזג אוויר, כדי להציל חיים. הארגון שעובד בשיתוף פעולה עם מד"א מפעיל צי עצמאי של רכבי חרום, הכולל אמבולנסים, רכבי תגובה מידית (בימבולנסים), אופנועים, אופניים חשמליים ועוד.

כשהגיעה אליו הקריאה היה ר' יצחק רייכמן עסוק בקבלת פני אורחים בביתו. "זה היה בשעות הבוקר המאוחרות של חול המועד. הגיעו אלינו אורחים שזמן רב לא היו אצלנו, היתה שמחה גדולה והתרגשות.

"ברגע שעמדנו ליטול ידיים הוונקתי לקריאה ברחוב כהנמן. דווח על ילד עם פציעה קשה. רצתי לבימבולנס וטסתי לשם. הגעתי תוך חצי דקה. בסופר ראיתי אדם מחזיק פעוטה בת שנה וחצי, כולו מלא דם. הילדה מעורפלת הכרה ודם רב יוצא מהצוואר שלה. היה לה חתך של שבעה ס"מ בצוואר.

לתפוס את העורק

"אני מזהה שהעורק הראשי נקרע. מבין שאין הרבה זמן, נשאר לה עוד ממש מעט דם. חייב לעשות משהו. לא ניתן לעשות חבישת לחץ כי אחנוק אותה. השכבתי אותה על הרצפה והכנסתי את אצבעותיי לגרונה של הילדה, אנשים אמרו: 'תיזהר, יש שם זכוכיות', אבל לא היה אכפת לי. העיקר להציל את הילדה. בנסיון השלישי הרגשתי שאני מצליח לתפוס את העורק והדם נעצר. אמרתי לחברים: אל תזיזו אותי. נעביר אותה בזהירות לאמבולנס".

ר' אלחנן מאמו, המתנדב השני בשרשרת ההצלה, ממשיך: "הייתי די רחוק מזירת האירוע, אבל שמעתי את הדיווח בקשר על פציעה נדירה וקשה ובקשת עזרה מידית. מיהרתי לשם, עם ארגו הקניות שהיה מוטען על האופנוע שלי, ופגשתי את יצחק רייכמן עם שתי אצבעות תקועות בצווארה של ילדה חיוורת מאוד, שאיבדה דם רב ומעורפלת הכרה. יצחק דאג לאמבולנס של 'הצלה' שיגיע בדחיפות. האמבולנס הגיע תוך זמן קצר ויחד הכנסנו את הילדה בזהירות לאמבולנס. 'יצחק לא הרשה לאף אחד לעזור להם', נזכר אביה של נועה, "כל תנועה שלהם היתה מחושבת".

"כן, היינו צריכים להזהר מאוד", ממשיך ר' אלחנן, "זה היה כמו מבצע צבאי לכל דבר. אחת לכמה דקות היה עלינו לבדוק את הדופק של הילדה, ואז קראנו לנהג: 'תאט רגע, צריך למדוד דופק'".

"זה אכן היה מבצע לכל דבר וענין, אבל במקרה שלנו הוא היה רפואי ולא צבאי", מוזיקר ר' מאיר, "ארבע שנים עברו מאז זה מסוג האירועים שלא שוכחים. גם הגיל של הילדה וגם הנדירות של הפציעה. אנחנו מדברים וכל הזכרונות עולים לי בבת אחת.

"קיבלתי את הקריאה של יצחק רייכמן, שמעתי מה סוג הפציעה ובאתי עם האמבולנס. מי שמכיר את הכבישים בגוש דן בימי חול

בשיתוף עם הצלה

הקונספציה שלא נעלמה

ד"ר עופר גרוזברד, פסיכולוג וחוקר תרבויות ששירת בחטיבת המחקר של אגף המודיעין והודח בשל התרעותיו, מתאר בריאיון מטלטל מערכת סגורה ומקובעת שנכשלה בזיהוי סימני האסון • בריאיון מקיף הוא מתריע על קונספציה מסוכנת, מדבר על היעדר גיוון מחשבתי באמ"ן ומציע דרך אחרת להבנת האויב ולחיזוק המודיעין

מנחם הירשמן

צילומים: 'כור ההיתוך', ארכיון לע"מ

עם ראש השב"כ רונן בר

אחד התנים בכפר עזה

לעצמו" כשהוא יוצא ממפגשים אלה על שלא אמר את דעתו. הוא הסביר לי שהרמטכ"ל מפרגן להם במידה רבה כל כך עד שהם לא חשים כלל צורך להשתפר".

במכתבו, כתב גרוזברד: "לא אכנס לנושאים אישיים אולם רק אציין שרעיונות שהעליתי נפסלו לא משום שאינם מועילים, אלא מטעמים פוליטיים ש"אלה למעלה" ודאי לא יקבלו אותם, שכעת זה לא הזמן המתאים לרעיון מסוים ושאיני צריך להתאזר בסבלנות. התבקשתי לא לומר למשל שאמ"ן היא קבוצה סגורה משום שזה מעליב (בכל זאת אמרתי זאת בפורום הרחב). לא לצאת עם הרעיונות שלי משום שלא יקבלו אותם ורוצים רק להגן עלי."

"כשכתבתי מכתב לראש אמ"ן עם עותק לד.ש. מציין שיקשה עלי להמשיך את ניסיוני להכניס את הפסיכולוגיה בכלל והפסיכולוגיה הביין-תרבותית בפרט לחטיבת המחקר לאור ההתנגדות הברורה ושאיני זקוק לעזרתו לשם כך, פוטרתי על ידי ראש המכון. כמו כן, לא זכיתי לכל תשובה מראש אמ"ן."

את מכתבו חתם גרוזברד, "אני יודע שהם מעריכים אותי מאוד וחלקם הצטערו על לכתי ורצו שאמשיך. הם ביקשו שאצור להם סרטונים המדריכים חוקרים על הטיות פסיכולוגיות ועשיתי זאת. אולם לצד ההערכה הרבה לצערי הבכירים שבהם פשוט לא יכלו לקבל מישוהו חדש שנכנס לעולמם ומנסה לשנותו גם אם במעט. אזי עלו גם כעסים לא מעטים. אתמול דיווחו בתקשורת שהמודיעין שוב טעה בהערכת התנהלותו של פוטיין בחסות נתונים שהאמריקאים קראו נכון וגרסו שתהיה פלישה. אני לא מתפלא. הגוף הזה לא מצטיין בחשיבה חופשית ופתוחה ויש לטכס עצה כיצד להפוך אותו לכזה."

איש מהנמענים לא הגיב, וכעבור זמן קצר הוא פוטר. "לא באתי בשביל המשכורת", הוא מדגיש. "באתי לעזור". כשהגיע הטבח המחריד בשמחת תורה, הוא חזר למכתב שלו. "זו לא הייתה הרגשה טובה", הוא מודה. "הרגשתי שיכולתי לעשות יותר, אבל לא נתנו לי."

שורש הקונספציה הישראלית

הניתוח המרכזי של גרוזברד מתמקד במה שהוא מכנה "פחד לא מציאותי" ששולט בחברה הישראלית ובמקבלי ההחלטות. "אנחנו מפחדים מהאויב באופן לא פרופורציונלי", הוא טוען. "אנחנו חוקים - צבאית, כלכלית, טכנולוגית - אבל הם הצליחו להפחיד אותנו". לדבריו, הפחד הזה אינו מודע, והוא מוביל לשני מנגנוני הגנה נפשיים: הדחקה (התעלמות מהפחד) והשלכה (ייחוס הפחד לאויב). "זה גורם לנו לטעות שוב ושוב", הוא אומר.

גרוזברד מתאר כיצד הפחד הודח והושלך על חמאס. "אמרנו 'חמאס מורתע', אבל אנחנו היינו המורתעים", הוא קובע. הוא מציין את הכינוי "טפטופים" לטילים כסמל להדחקה - "כאילו זה משהו קטן, לא רציני" - ואת ההשגחה של שלושה שבועות לפני הכניסה לעזה ושלושה חודשים לפני רפיח כביטוי לפחד. "חיילים חזרו מהשטח ואמרו לי:

כולם", בסביבה של קצינים צעירים, רובם בשנות ה-40 לחייהם. "נתנו לי כבוד", הוא נזכר, "אולי בגלל הגיל, אולי בגלל הניסיון. אבל מהר מאוד ראיתי שמשוהו לא בסדר".

הוא מתאר את חטיבת המחקר כקבוצה סגורה והומוגנית: "צעירים, כמעט בלי נשים, בלי מבוגרים, בלי דרוזים, בדואים, חרדים או אתיופים. קבוצה שרצה ביחד מגיל 18, מחזקת אחד את השני, בלי אורור וכלי מקום לרעיונות חדשים". לדבריו, ההומוגניות הזו יצרה חשיבה מקובעת, אנליטית מדי ומנותקת מהמציאות התרבותית והרגשית של האויב.

גרוזברד נזכר ברגע שבו קיבל ספר הדרכה של 400 עמודים על עבודת המודיעין. "הכל היה מחולק לשניים-שלושה חלקים, תרשימי זרימה, לוגיקה טהורה", הוא מספר. "שאלתי אותם: ככה חושב נסראללה? איפה הכבוד שלו? איפה המשיחיות של סינוואר? איפה המיקוד שליטה החיצוני של תרבויות קולקטיביות?" הוא טען כי החשיבה המערבית-מודרנית של חטיבת המחקר לא הצליחה לתפוס את דפוסי החשיבה של האויב - דפוסי המונעים על ידי כבוד, בושה, נקמה וחזון דתי, ולא רק על ידי חישובים רציונליים.

הוא ניסה להציע שינויים: קורס בפסיכולוגיה בין-תרבותית, שילוב קבוצות מגוונות, דיונים פתוחים עם חופש אסוציאציות. "רציתי שיביאו אנשים מבחוץ - נשים, מבוגרים, אנשים מהפריפריה - שיביאו זוויות חדשות", הוא אומר. אך ההצעות נתקלו בהתנגדות עזה. "אמרו לי: אל תגיד את זה, יעשו לך איפול", הוא נזכר. "אמרו לי שזה מעליב לקרוא להם קבוצה סגורה, אבל אני התעקשתי לדבר".

בסופו של דבר, לאחר חצי שנה, הוא שלח מכתב התרעה חריף לאהרון חלויה, בני גנץ, מבקר המדינה ואחרים, שבו הזהיר מפני חוסר מוכנות למלחמה וכשלים מערכתיים. "כתבתי שיש בעיה של חשיבה קבוצתית, שחסר מגוון, שצריך להבין את האויב לעומק", הוא מספר.

במכתב טען גרוזברד כי "ראשי חטיבת המחקר באמ"ן הינם מוכשרים קוגניטיבית, בעלי חשיבה לוגית מסודרת. אולם יכולותיהם הרגשיות הינן מצומצמות ביותר. זוהי קבוצה סגורה של אנשי צבא, המכירים אחד את השני שנים ומחזקים האחד את חשיבתו הקוגניטיבית של רעהו. הקבוצה הינה סגורה משום הסודיות הנכפית עליהם ועל כן אינה פתוחה לביקורת חיצונית והינה קוגניטיבית גם משום הצורך הצבאי בקבלת החלטות מהירות וממוקדות מטרה."

"בהיותי מבוגר ממפקדים אלה ביותר מעשרים שנים כמו גם פסיכולוג קליני, יכולתי להתרשם כמה העולם הרגשי אינו נגיש להם. אולם העולם הרגשי הינו מרכיב חיוני בהבנת האויב וכוונותיו."

גרוזברד האשים במכתבו: "מפקדים יוצאים משיבות מבלי שאמרו את מה שרצו משום ההרמוניה המזויפת המעצבת את האווירה. כך למשל כשהוצגו הפרויקטים החדשים של מכון גזית בפני ראש חטיבת המחקר וראשי הזירות לא נשמעה מילה אחת של ביקורת, עדינה ככל שתהיה. אחד המפקדים התוודה בפני שהוא 'רוצה להרביץ

אחת השאלות הכבדות והמורכבות שמרחפות מעל האירועים הטרגיים שהתרחשו בבוקר שמחת תורה בשנה שעברה, היא התעלומה המטרידה סביב היעלמותה של התרעה אגף המודיעין של צה"ל. כיצד ייתכן שגוף מודיעיני מוערך, בעל מוניטין רב שנים של מקצועיות ויכולת ניתוח מעמיקה, לא הצליח לפענח את הסימנים שהצביעו על האסון המתקרב, ולא העביר אזהרה ברורה וחד-משמעית שיכלה, אולי, לשנות את מהלך ההיסטוריה?

מדובר בכישלון שהוביל לאסון הקשה ביותר שידעה מדינת ישראל מאז היווסדה - טבח אכזרי שביצעו מחבלי חמאס ביישובי עוטף עזה, אשר גבה את חייהם של מאות אזרחים וחיילים, והותיר את המדינה כולה בהלם ובשבר עמוק.

השאלה המרכזית נוגעת למה שקדם לאותו בוקר נורא: כיצד קרה שדווקא אמ"ן, המהווה עמוד תווך במערכת הביטחון הישראלית ונחשב לאחד הגופים המודיעיניים המובילים בעולם, לא הצליח "לקרוא את המפה" כראוי? הרי לא מדובר בהפתעה מוחלטת שהתרחשה בחלל ריק. היו סימנים מקדימים, נורות אדומות שהבהבו בבהירות - תרגילים ואימונים של חמאס בסמוך לגדר המערכת, אימונים מפורשים שנשמעו מצד בכירי הארגון, ודיווחים שונים שהצטברו לאורך זמן. ובכל זאת, הקולות שהיו אמורים להישמע - קולות האזהרה, קולות ההתרעה - נותרו דוממים. מה גרם לכך שבמערכת כה מתקדמת ומשומנת, שום גורם מוסמך לא הרים דגל אדום ולא דרש התייחסות מיידית לסכנה הממששת ובה?

ככל שחולפות השבועות והחודשים מאז אותו יום שחור, השאלות הולכות ומתרבות, והתחושה היא שתמונת המצב המלאה עדיין רחוקה מלהתבהר. התנהלות גופי המודיעין בימים, בשעות ואף בדקות שלפני הטבח מעוררת תהיות קשות: מה בדיוק התרחש מאחורי הקלעים? מה נעשה - או לא נעשה - לאחר שהתקבלו אותות ראשוניים על פעילות חריגה ברצועת עזה?

מדוע, למרות הדיווחים שהגיעו, לא הופעלה שרשרת התרעה שתגיע עד לדרגים הבכירים ביותר במערכת הביטחון והמדינית? התחושה המתגברת בציבור היא שישנו פער משמעותי בין מה שידוע לנו לבין מה שמוסתר מאחורי דלתות סגורות, ושהאמת המלאה עדיין לא נחשפה. חלק מהקושי בהבנת התמונה נובע מכך שבצה"ל, ובפרט באגף המודיעין, נראה כי קיימת התעקשות לשמור על עמימות ולמנוע חשיפה מלאה של השתלשלות העניינים. גם לאחר תקופה ארוכה שחלפה מאז אותו לילה גורלי, שבו כבר היו בידי הגורמים הרלוונטיים התראות וסימנים מדאיגים, לא ניתנו תשובות ברורות ומספקות.

הטבח בעוטף עזה היה רגע שבו נבחנה יכולתה של מערכת שלמה להתמודד עם איום קיומי. העובדה שהמערכת הזו לא עמדה במבחן מעלה שאלות לא רק על תפקוד המודיעין, אלא גם על האמון שבין הציבור למוסדות הללו. כל עוד התשובות לא יינתנו במלואן, התחושה של חוסר ודאות וחוסר אמון תמשיך ללוות את השיח הציבורי, והתעלומה סביב אותו בוקר איום תישאר פצע פתוח.

מי ששופך אור על מאחורי הקלעים של הנעשה באמ"ן בשנים האחרונות, הוא ד"ר עופר גרוזברד, פסיכולוג קליני, חוקר תרבויות ומחבר הספר "סופה של מדינת ישראל?" אשר נוגע בשאלות יסוד סביב התנהלות אמ"ן. דרך ניתוח פסיכולוגי חד ותובנות תרבותיות, גרוזברד מציע מבט חדש על המציאות הישראלית ומצביע על דרכים אפשריות להתמודד עם אתגרי ההווה והעתיד.

ד"ר עופר גרוזברד אינו דמות שגרתית בנוף הישראלי. בגיל כמעט 70, עם תואר בהנדסה מהטכניון, הכשרה כפסיכולוג קליני וניסיון עשיר בחקר תרבויות, הוא מביא שילוב נדיר של ידע וניסיון. הוא שירת כחייל במלחמת יום כיפור, עבד כמהנדס, ולפני מספר שנים הצטרף כיועץ לחטיבת המחקר של אמ"ן - "המוח של המודיעין הישראלי", כפי שהוא מכנה אותה.

גרוזברד פותח בדבריו: "אני צריך להיזהר במילים שלי, ובסוף אולי אצטרך לתת אבחנה לא פשוטה". הוא ממשיך ומדגיש את הנחת היסוד שלו: "כמעט בכל דבר יש פסיכולוגיה. אנחנו חושבים שהחשיבה שלנו רציונלית, אבל העולם הרגשי מלווה אותנו תמיד. הרגשות מניעים את ההתנהגות לא פחות, ולרוב הרבה יותר, מהקוגניציה."

הקונספציה בחטיבת המחקר

גרוזברד מקדיש חלק ניכר מהשיחה לחוויותיו בחטיבת המחקר של אמ"ן, שם שירת כיועץ במשך חצי שנה לפני שהודח. הוא נכנס לתפקיד כדמות ותיקה, "כמו סבא של

גרוזברד משווה זאת לתנ"ך, שבו קרבות הוכרעו על ידי שמועות ובהלות. "תראה את סיפור גדעון - הוא ניצח עם לפידים וקרנות כי האויב נבהל", הוא אומר. "העולם הערבי מלא קונספירציות. 50% מהמוסלמים האמינו ש-11 בספטמבר היה מבצע אמריקאי. אנחנו לא משתמשים בזה כי אנחנו מנותקים מהתרבות שלהם".

הוא מוסיף כי ישראל מפחדת להשתמש בלוחמה פסיכולוגית מחשש שתיפס כ"לא מוסרית". "אבל במלחמה אין מוסר כזה", הוא טוען. "האויב משתמש בזה נגדנו - תראה את התעמולה שלהם - ואנחנו נשארים עם הידיים קשורות".

טראומה קולקטיבית והדחקה

גרוזברד מאבחן את החברה הישראלית כמי שנמצאת בטראומה קולקטיבית עמוקה, במיוחד לאחר השנתיים האחרונות. "כולנו נשרטנו", הוא אומר. "אנחנו חרדים ומדוכדכים יותר. יש תחושה של חוסר אונים". הוא משווה זאת למלחמת יום כיפור, שבה הטראומה לא הובילה ללמידה מספקת. "חזרנו לאותו מקום", הוא מציין בעצב. "אנחנו מדברים על אחדות, אבל אנחנו מפחדים להתמודד עם השברים".

לדבריו, הדרך שבה נכנסים לטראומה קובעת איך יוצאים ממנה. "יש כאלה שעברו את השואה והשתגעו, ויש כאלה שפרחו", הוא אומר. "אנחנו צריכים הסכמות לאומיות על גבולות המשחק - לא מסרבים להתגייס, לא עושים דברים מסוימים במלחמה, לא נותנים לפחד לשתק אותנו". הוא מוסיף כי קבוצות מסורתיות בחברה הישראלית, כמו משפחות מזרחיות, מבינות את האויב טוב יותר מאשר קבוצות מערביות שחשות "באירופה". "הם יודעים מה זה כבוד ומה זה פחד", הוא אומר. "אנחנו, האשכנזים, לפעמים חושבים שאנחנו מעל זה".

בספרו, גרוזברד ניתח 53 דמויות מרכזיות במדינה - מבן-גוריון ועד ראשי השב"כ והמוסד הנוכחיים - ונתן להם ציונים על "ביקורת מציאות". "כמעט כולם נכשלו", הוא אומר. "כולם הדחיקו, כולל התקשורת. אף אחד לא שאל את ההנהגה איך מתמודדים עם 150 אלף טילים של חיזבאללה. כולם אמרו 'יהיה בסדר'".

הפסיכולוגיה של סוגיית החטופים

בחלקה האחרון של השיחה, גרוזברד נדרש לסוגיית החטופים - נושא שהוא מגדיר כ"95% פסיכולוגי ו-5% מעשי". הוא מבקר את התקשורת על העלאת ציפיות שווא בקרב המשפחות. "הם אמרו 'יהיה הסכם', והמשפחות התרסקו שוב ושוב", הוא אומר. "זה בלתי נסבל. אתה לא יכול לשחק עם הרגשות של אנשים ככה".

הוא מציג גישה חלופית: "הייתי נותן למשפחות לנהל את המשא ומתן. שיביאו תוכנית שבה חמאס משחרר את כולם, ואז נראה אם זה אפשרי. הם היו רואים בעצמם שאין סיכוי". הוא מוסיף כי הפחד מהחלטות קשות משתק את ההנהגה. "אנחנו לא רוצים להיות אלה שייקחו את הסיכון", הוא אומר.

גרוזברד טוען כי הפתרון לעזה וליהודה ושומרון טמון בממשל צבאי תקיף. "חברות מסורתיות קולקטיביות צריכות גבולות ברורים ואפס הסתה", הוא אומר. "תוך 10-20 שנה, אפשר ליצור קבוצה שתוכל לדבר איתנו כמו בני אדם". הוא מציג מערכת תגמול וענישה - עבודה וטיפול רפואי למי שמתנהג היטב, שלילת זכויות למי שאוגר נשק - כדי לעצב מחדש את החשיבה הפלסטינית. "צריך להפסיק את ההסתה בבתי הספר", הוא מוסיף. "הם גדלים על שנאה, ואנחנו מתעלמים מזה".

"אי אפשר להיפרד מהם", הוא ממשיך, ומסביר כי נפרדות דורשת חשיבה עצמאית שאינה קיימת בחברות קולקטיביות. "הם ממוקדים בנו, לא בעצמם. אנחנו צריכים להפחיד אותם - פחד חיובי, לא טרור - כדי שיכבדו אותנו". הוא מציג להשתמש בלוחמה פסיכולוגית גם כאן - "תפיצו שמועות שמי שמתחף פעולה עם חמאס יאבד את המשפחה שלו" - כדי לשבור את האמון בארגונים.

במקביל, הוא קורא לחינוך מחדש בישראל. "אנחנו צריכים ללמד את הילדים שלנו להבין את האויב", הוא אומר. "לא רק היסטוריה וצבא, אלא תרבות, פסיכולוגיה, דפוסי חשיבה. אנחנו חייבים להכיר אותם כמו שהם מכירים אותנו".

השיחה עם ד"ר גרוזברד חושפת תמונה מורכבת של חברה המונעת מפחד לא מודע, חשיבה מקובעת וכשלים בהבנת האויב. הוא קורא לשילוב פסיכולוגיה בין-תרבותית בקבלת החלטות, ללוחמה פסיכולוגית מתוחכמת ולמודעות עצמית כמפתח להתמודדות עם אתגרי ההווה והעתיד. "אנחנו צריכים להכיר את עצמנו ואת האויב", הוא מסכם, "אם לא, נפסיד בכל קרב".

ד"ר עופר גרוזברד מסביר

אחד מהמשתתפים חייב להיות גם ה"איפכא מסתברא" של עצמו.

"כלומר, לא עוד קבוצת בקרה שתפקידה להציג את הדעה הנגדית שאינו מקשיב לה, אלא כל אחד שמיציג דעה חייב להיות מסוגל לומר למה ייתכן שטיעוניו אינם נכונים. המטרה היא לעודד אנשים להקשיב לעצמם, גם לקולות שנוטים לחמוק מאיתנו. אפשר לעודד אסוציאציות חופשיות בדיון על מאיים שבו מותר גם לומר "שטויות", לעודד כתיבה אסוציאטיבית בנושא מסוים ואף שימוש בחלומות יכול לעזור".

ד"ר גרוזברד סבור כי צריך להקים קורס בפסיכולוגיה בין-תרבותית. "הנושא הזאת מפותח היום בעולם ומכיל כמות עצומה של מאמרים וספרים המשווים על פי רוב את אופנות החשיבה של חברות מודרניות עם אופנות החשיבה של חברות מסורתיות-קולקטיביות, שאיבינו נמנים עימהן. אמ"ן אינו מודע כלל לקיומה של דיסציפלינה זו ונוהג להשליך על הצד השני את אופנות חשיבתו שלו. ראוי שאנשי חטיבת המחקר ישתלמו בגוף הידע הזה שעשוי לעזור להם להבין טוב יותר את הצד השני".

הצעה נוספת שהוא מעלה היא לייסד קבוצת מודעות, שתצביע באופן קבוע על אותם היבטים מודחקים שאנו מסרבים לראות ולהכיר בהם. לדבריו, "אין מדובר בקבוצת איפכא מסתברא, וזהי שיטה פשטנית אם לא פרימיטיבית - לומר את ההפך. לקבוצה זו אפשר לגייס פסיכולוגים שיתאמנו על זיהוי ההדחקות דוגמת זו שהתקיימה לאורך שנים טרם 7 באוקטובר והיא חייבת להיות הטרוגנית מבחינת גיל, מין ותרבות. ללא ספק דרוזים וברווזים ייטיבו לזהות את כוונות האויב - ועל כן את הדחקותינו - מאיש מודיעין בעל חשיבה אנליטית שבזכותה הצטיין במבדקים והתקבל ל"יחידת העילית".

לוחמה פסיכולוגית: כלי שלא נוצל

אחד הלקחים המרכזיים שגרוזברד מבקש להדגיש הוא היעדרה המוחלט של לוחמה פסיכולוגית ישראלית. "היא אפס", הוא קובע בנחרצות. "ראיתי את זה באמ"ן, ואני רואה את זה היום". לדבריו, האויב מכיר אותנו טוב יותר משאנו מכירים אותו, בזכות מיקוד שליטה חיצוני - תכונה של חברות מסורתיות קולקטיביות שמתמקדות בסביבה יותר מאשר בעצמן. "חמאס ראה את ההפיכה המשפטית כחולשה", הוא מציין. "הם הבינו שאנחנו מפחדים מעצמנו, בעוד אנחנו לא מבינים את הראש שלהם".

הוא מציג לנצל את נטיית האויב לקונספירציות ושמועות ככלי נשק. "היה צריך להפיץ שמועה שסינוואר אדם מפוקפק או שנסראללה משתף פעולה איתנו", הוא אומר. "בעולם הערבי, אמיץ הוא חשוד - למה הוא כל כך אמיץ? בטח יש שיתוף פעולה". הוא מביא דוגמאות מאיראן, שם קונספירציות על המוסד נפוצות - "הם מאמינים שהמוסד שולט בכל" - ומציע להפחיד את האויב בדרכים יצירתיות, כמו שמועות על "רעידת אדמה ישראלית להפלת אל-אקצא". "הם חושבים אסוציאטיבית", הוא מסביר. "אנחנו חושבים מדעית. אנחנו צריכים לנצל את זה".

"הפחידו אותנו מהאויב, אבל ראינו שזה לא עד כדי כך", הוא מספר. "היו שם חיילים צעירים שחזרו ואמרו: 'איפה המפלצת שדיברו עליה?'"

הוא מוסיף כי במקום להתמודד עם הפחד, ישראל ניסתה לבנות "פנטזיה" של הסכמים עם חמאס. "חשבנו שאפשר לקנות אותם עם כסף או שקט", הוא אומר. "זו הייתה הדחקה נוספת, כי לא רצינו לראות את הכוונות האמיתיות שלהם". הוא סבור כי מול חיזבאללה התבנית חוזרת. "אמרנו 'הוא מורתע', אבל אנחנו מורתעים", אומר גרוזברד. הוא מזכיר את הסכם הגז עם לבנון כדוגמה להדחקה - "חשבנו שזה ירגיע אותם" - שלאחריה חיזבאללה התגבר והתגרה בישראל. "ידענו שיש לו 150 אלף טילים, אבל הדחקנו את זה", הוא אומר. "כל אזרח מצא תירוץ: 'הטילים יחלידו', 'אין לי ראש לזה', 'הצבא יטפל בזה'". הוא מתאר כיצד חיזבאללה קבע את כללי המשחק - "10 קילומטר פה, 20 קילומטר שם" - בעוד ישראל נמנעה מפעולה משמעותית, והותירה את יישובי הצפון כ"יישובי רפאים". "הפחד שיתק אותנו", הוא קובע.

מול איראן, לשיטתו, הפחד מגיע לשיאו. "אנחנו מפחדים לגעת בראש התמנון", הוא אומר, ומזהיר כי ההזדמנות האחרונה לפעול להלחמה לפני שאיראן תהפוך למדינה גרעינית. "אנחנו יודעים שהם בונים את זה, אבל אנחנו מדחיקים", הוא אומר. "מחקרים מראים שאנשים ומדינות מכבדים כוח. אם נפעל בעוצמה, יכבדו אותנו - במיוחד כשזו מלחמת קיום". הוא מוסיף כי ההדחקה הזו נובעת מחשש מהשלכות - "מה יקרה אם נתקוף? מה העולם יגיד?" - אך טוען כי חוסר פעולה רק מחזק את האויב.

גרוזברד מדגיש כי הפחד הלא מודע הוא שורש הקונספציה הישראלית - האמונה שהאויב מורתע, בעודנו מדחיקים את חולשתנו שלנו. "ברגע שנעלה את הפחד למודע, נוכל להתמודד איתו", הוא אומר. "אנחנו חזקים יותר ממה שאנחנו חושבים, אבל אנחנו לא מאמינים בזה".

רפורמה בשירותי המודיעין

ד"ר גרוזברד מציג לבצע רפורמות עמוקות באגף המודיעין. "בעבודתי בחטיבת המחקר התרשמתי שאנשים בדרגות נמוכות חוששים להביע את דעתם וחרדים לפרנסתם ולקידומם. עלינו 'לרכך' את הפרדוקס הקיים בין מערכת צבאית היררכית לחופש חשיבה, שחיוני כל כך לעבודת המודיעין".

לדבריו, "התערבויות שונות ומגוונות יכולות לקדם יחסים שוויוניים יותר. למשל, מפגש ללא דרגות צבאיות, החלפת תפקידים בין מפקד לפקודיו, שיתוף פסיכולוג שתפקידו לעודד חשיבה פתוחה בישיבות, שיוכל לשמש גם נציב לתלונות הנוגעות לחשש להעלות הצעות ורעיונות חדשים. לא רק מפקד מעריך את פקודיו אלא גם להפך".

הוא קורא לעידוד הפתיחות האישית. "רבים מדברים בביטחון, במיוחד לפני הקבוצה. אולם טרם גיבשו את דעתם ודאי עלו בקרבם גם קולות אחרים, לעיתים רק הבזקי חשיבה שהודחקו מייד ולעיתים התלבטויות גלויות יותר. אין זה דבר של מה בכך ללכוד קולות אלה ולתת להם מקום. אבל כל

הרשות הארצית לתחבורה ציבורית

משרד התחבורה והבטיחות בדרכים

משרד התחבורה והרשות הארצית לתחבורה ציבורית מעדכנים:

פסח במוקד

עדכוני תחבורה ציבורית

במוצאי שביעי של פסח, כ"א בניסן תשפ"ה (19.4.25), יפעלו מוקדי יציאה לתחבורה הציבורית הבין-עירונית מירושלים. האוטובוסים יצאו בתדירות גבוהה מיד כשיתמלאו. השירות יפעל מצאת החג ועד סיום השירות.

מוקדי יציאה

<p>ערד</p> <p>ירמיהו/ צפניה - מס' 5059 לא יתקיים איסוף במסלול הרגיל</p> <p>555 X</p>	<p>בית שמש</p> <p>שפע חיים/ שד' גולדה מאיר - מס' 5669</p> <p>639 638 637 תנופה הגעת ליעד</p> <p>שירת דבורה/ הרטום - מס' 2015 תחנת הרטום/ גולדה מס' 1685 מבוטלת</p> <p>616</p>
<p>קרית גת</p> <p>ירמיהו/ מנחת יצחק - מס' 4014 מתחת גשר בית יעקב לא יתקיים איסוף במסלול הרגיל</p> <p>556 X</p>	<p>אשדוד</p> <p>מסוף הר חוצבים לא יתקיים איסוף במסלול הרגיל קו 450 מבוטל</p> <p>459 451 בדרום</p>
<p>חצור</p> <p>ירמיהו/ אלקנה - מס' 4013 לא יתקיים איסוף במסלול הרגיל</p> <p>983 NATEEV EXPRESS</p>	<p>דימונה</p> <p>ירמיהו/ אלקנה - מס' 4013 לא יתקיים איסוף במסלול הרגיל</p> <p>457 מטרופולין</p>

בשעות הפעלת המוקדים

- תחנת ביהמ"ד גור/צפניה (מס' 5059) מבוטלת עבור השירות העירוני בקווים 65,67,68,69,163
- צפויים עומסים ברחובות שפע חיים, אוהל יהושע וירמיהו.
- שימו לב! גם בשביעי של פסח יופעל מערך קווים ישירים מהשכונות בירושלים לערים ברחבי הארץ
- לקבלת זמני יציאה מדויקים לכל קו, נא חייגו *4515

'מהיר וישיר' עם רכבת ישראל

מירושלים לבני ברק: נוסעים מתחנת נבון לתחנת סבידור ברכבת וממשיכים בדנקל או בקווים 28 53 161 לבני ברק

לבני ברק מתחנה מרכזית - מיום ב' בחול המועד ועד שביעי של פסח קו 402 יצא ממלחה ולא יעצור בתחנה המרכזית. שאר המסלול ללא שינוי. ניתן לנסוע בקו 401 מתחנה מרכזית.

יתכנו שינויים נוספים בהסדרי התנועה בהתאם להנחיות המשטרה. נהגים ברכב פרטי מתבקשים להימנע מלהגיע לאזור.

למידע נוסף מוקדים: משרד התחבורה 4515* | נתיב אקספרס 3553* | תנופה 8797* | אגד 2800* | דן בדרום 5467* | קווים 2060*

הפשיטה שלא תישכח

מבצע מורכב של סיירת מטכ"ל בלב שטח אויב בדרום לבנון - תכנון מדוקדק, סיכונים מחושבים והמרדף אחר רמזים לגורלו של רון ארד השבוי: מפקד הסיירת לשעבר דורון אביטל משחזר בריאיון מיוחד ומקיף את הלילה הדרמטי ומנתח את הישגי המלחמה לצד כישלונותיה

מנחם הירשמן
צילומים: 'כור ההיתוך', ארכיון לע"מ

סביב השולחן עם הרמטכ"ל אהוד ברק וראש הממשלה יצחק רבין

נחשים אלי קרב

כוח וכבוד. אביטל רואה במבצע זה שיא של הקריירה הצבאית שלו, אך גם לקח רלוונטי להיום. "זה מראה איך אפשר לשלב סיכונים עם תבונה", הוא אומר, ומשווה זאת לאתגרי החטופים שנתרו בעזה. "צריך תכנון, מודיעין ואיפוק - לא רק כוח גולמי".

הדיסקית שהגיעה לעראפת

דורון השתתף בפשיטות רבות בלבנון - מוסקת ורגליות - כחלק מרצועת הביטחון שהוקמה במבצע ליטני. "מה שקורה היום בעזה מזכיר לי את לבנון של אז", הוא משווה, "צריך לחשוב על עזה של השנים הבאות במונחים דומים - פעולות דינמיות, לא כיבוש מלא". במלחמת לבנון הראשונה, כמפקד פלוגה בגדוד 202, הוא הוביל נחיתה מהים באזור אוולי, כשב כפרים לאורך ציר החוף - מסיל ועד צידון - והיה עד לרגע שבו אנשי אש"ף עלו על אוניות ונמלטו מביירות.

"עמדנו על הגגות וספרנו אותם", הוא נזכר, "זה מזכיר את ההצעה להגלות אנשי חמאס היום. זה רעיון שצריך לשקול, אבל עם חמאס זה סיפור אחר - תנועה דתית, לא לאומית כמו אש"ף".

אחד הסיפורים הקשים ממלחמה זו קשור לאירועי סברה ושתילה. יומיים לפני הטבח, דורון ופלוגתו היו בישראל, עומדים להשתחרר. אך קרבות במבואות המחנות הביאו להקפצתם חזרה לביירות. "מעולם לא עברתי מעבר כל כך מהיר מעורף לקרב", הוא מספר. "עלינו על הרקולסים, נחתנו תוך 40 דקות, והיינו בקרב תוך רבע שעה". שם חילצו פלוגות צעירות, כולל את זו של גדי שמני - לימים אלוף - שנפצע קשה ואיבד יד. דיסקית הזיהוי של שמני הגיעה לידי יאסר ערפאת, שטען כי ישראל שותפה לטבח - טענה שדורון דוחה בתוקף. "ראינו את הפלגנות נכנסות", הוא אומר, "אבל לא חשבנו במונחים של טבח. לא הבנו את הלוגיקה של המזרח התיכון".

ניהול מערכה אינטליגנטי

השיחה עוברת לעסוק באירועי החודשים האחרונים. כדי להמחיש כיצד ניתן לנהל מערכה בצורה אפקטיבית, הפנה אביטל את השיחה למערכה בלבנון מול חיזבאללה. הוא תיאר אותה כ"דוגמה מצוינת" לניהול מלחמה עם יעדים מוגדרים וברורים, בניגוד לרטרוריקה הישראלית הילדותית שלעיתים מתמקדת ב"ניצחון מוחלט".

לדבריו, ישראל פעלה בלבנון באופן מדוד ואינטליגנטי: היא נמנעה מפגיעה בתשתיות הלבנוניות, התמקדה בחיסול פיקוד חיזבאללה (כולל חיסולו של חסן נסראללה) וקבעה מטרות צנועות כמו יישום החלטה 1701 של האו"ם ופירוק דרום הלבנון עד קו הליטני.

«ההישגים בלבנון - כולל אירוע הביפרים שהדגים

לפתע נשמעה ירייה. שחר, מפקד הסיירת המיועדת, נפגע ברגלו. הדם זרם, אך הוא סירב להיכנע, קושר את רגלו בחוסם עורקים וממשיך לטפס, שיניו חשוקות מכאב. הלוחמים נשאו את האלונקה במאמץ על-אנושי, זורקים ציוד כבד מאחוריהם כדי להקל על הנטל. לבסוף הגיעו לג'יפים, ומשם למסוקים, שחיכו להם כמו מלאכי הצלה בלב החשיכה.

כשהמסוקים המריאו, השאירו מאחוריהם כפר שקט מדי, שתושביו עדיין לא הבינו מה התחולל בליבו. דיראני, שבוי ומבוהל, נלקח לישראל, אך הסוד על גורלו של רון ארד נותר נעול בליבו - אולי לנצח. המבצע הזה, שנחרט כאחד המרשימים בתולדות סיירת מטכ"ל, היה עדות לאומץ, לתושייה ולנחישות של לוחמיה, שהסתערו אל תוך לב האויב וחזרו כמנצחים, גם אם התשובות שחיפשו נותרו חבויות בעלטה.

בחזרה לרגעים הדרמטיים

שלושים שנה אחרי המבצע הדרמטי, חוזר מפקד המבצע דורון אביטל לרגעים שלא יישכח לעולם. "היה לנו מודיעין אחרון שרון ארד בידי של דיראני", הוא מספר, "אבל הוא לא בידי חיזבאללה". התכנון נמשך שנים, תוך התמודדות עם אתגרים רבים: הסורים שלטו בציר ביירות-דמשק, חיזבאללה שלט בבקעה, והיה צורך במודיעין מדויק שיאשר שדיראני נמצא בביתו. "בלילה הראשון ביטלו את המבצע כי לא הייתה אינדיקציה ברורה", הוא נזכר. "בלילה השני יצאנו".

המבצע כלל שלושה שלבים מורכבים. הראשון היה נחיתה מוסקת בהרי הבקעה, תחת הסוואה מפני הסורים. "נחתנו בהרים שמשמשים לסקי", מספר ויטל, "בגבהים מדהימים, עם אוויר דליל שמקשה על המסוקים". השלב השני היה תנועה רגלית לכפר, תוך המתנה לתאורת ירח שתאפשר התגנבות. "חיכינו על כתף ההר, מול נוף עוצר נשימה, עד שהירח יטיל צל מספיק", הוא מתאר. השלב השלישי היה החטיפה עצמה - כניסה לביתו של דיראני, שעמד קרוב לכביש הראשי, מה שהגביר את הסיכון מהגעת כוחות חיזבאללה.

הסיסמה של אביטל "איפוק בצד דריכות" עמדה בלב המבצע. "אמרתי ללוחמים לא לדרוך את הנשקים", הוא מסביר. "הם כל כך מיומנים שדריכה וירי זה אותו דבר - לא רציתי כדור תועה שיפגע בילד". כשאחיו של דיראני עלה למרפסת ופתח ביריות, הלוחמים ירו לייור על חזהו והשתיקו אותו בלי להרוג. "זה הציל את המבצע", מדגיש ויטל. "חסכנו שתי דקות קריטיות".

"רצינו להעביר מסר לאויב", אומר אביטל. "אנחנו יכולים להגיע אליך בלילה, לחטוף אותך, ולעשות את זה נקי". חיזבאללה הגיעו זמן קצר לאחר הנסיגה, ופצעו בירך את שחר ארגמן, לימים מפקד סיירת מטכ"ל. "בלי האיפוק, היינו נתקלים בהם בקרב", הוא מוסיף. לדבריו, התכנון המדוקדק והביצוע הכירורגי הפכו את המבצע לסמל של

אחד המבצעים האגדיים והנועזים ביותר שחרטה סיירת מטכ"ל על דפי ההיסטוריה שלה היה חטיפתו של מוסטפא דיראני, בכיר ארגון "אמל" הלבנוני, מביתו השקט והחשוך בכפר קסר נבא שבדרום לבנון. זו הייתה פעולה שתוכננה בדם קר, בדיוקנות של מנתחים ובאומץ לב של גיבורים, פעולה שבה כל שנייה הייתה קו דק בין חיים למוות, בין הצלחה לכישלון מוחץ.

חודשים ארוכים של הכנות מפרכות עברו על לוחמי הסיירת, לילות אינסופיים של תרגילים מתישים תחת כוכבים קרים, שבהם חזרו שוב ושוב על כל תנועה, כל צעד, כל מבט. הם ידעו שהמשימה הזו אינה עוד מבצע שגרתי - היא נשאה על כתפיה את התקווה העמוקה להציל את חייו של רון ארד, נווט חיל האוויר השבוי, שנעלם כבר שנים בידי ארגוני טרור אכזריים בלבנון. כל לוחם הרגיש את משקל האחריות הזו נרשם בעצמותיו.

בלילה שבין יום שישי לשבת, הגיע הרגע. השמיים היו שחורים כפחם, והרוח נשבה בלחישות מבשרות רעות מעל ג'בל סנין, ההר המתנשא מעל הכפר השיעי קסר נבא. שני מסוקי יסעור כבדים המריאו מבסיס סודי בצפון ישראל, מלווים במסוקי תקיפה קטלניים ששמרו עליהם כמלאכי מוות מרחפים, ומעליהם - מטוסי קרב שחרצו את השמיים בגובה מסחרר, מוכנים לכל תרחיש. המסוקים נחתו בעלטה מוחלטת, והלוחמים יצאו ממעמקייהם כמו צללים חסרי צורה, נעים בדממה קפואה לעבר הכפר הישן.

הכפר עצמו שכן בלב אזור עיון, מוקף בהרים תלולים שכמו נועדו להגן עליו מפני פולשים. בקעת הלבנון, שטח שנשלט בידי חיזבאללה, צבא סוריה ומשמרות המהפכה האיראניים, הייתה זירת מוות פוטנציאלית לכל מי שיעז לחדור אליה. אך לוחמי הסיירת לא היססו. הם התקדמו בירידה תלולה ומסוכנת, בין בתי אבן ישנים שבהם ישנו תושבים שיכלו להתערער בכל רגע. כל צעד היה מחושב, כל נשימה נבלעה בשקט המעיק של הלילה. "למדנו כל פרט על הכפר הזה", משחזר מפקד הסיירת סגן-אלוף דורון אביטל, "כל שביל, כל חלון, כל רחש שעלול לבגוד בנו".

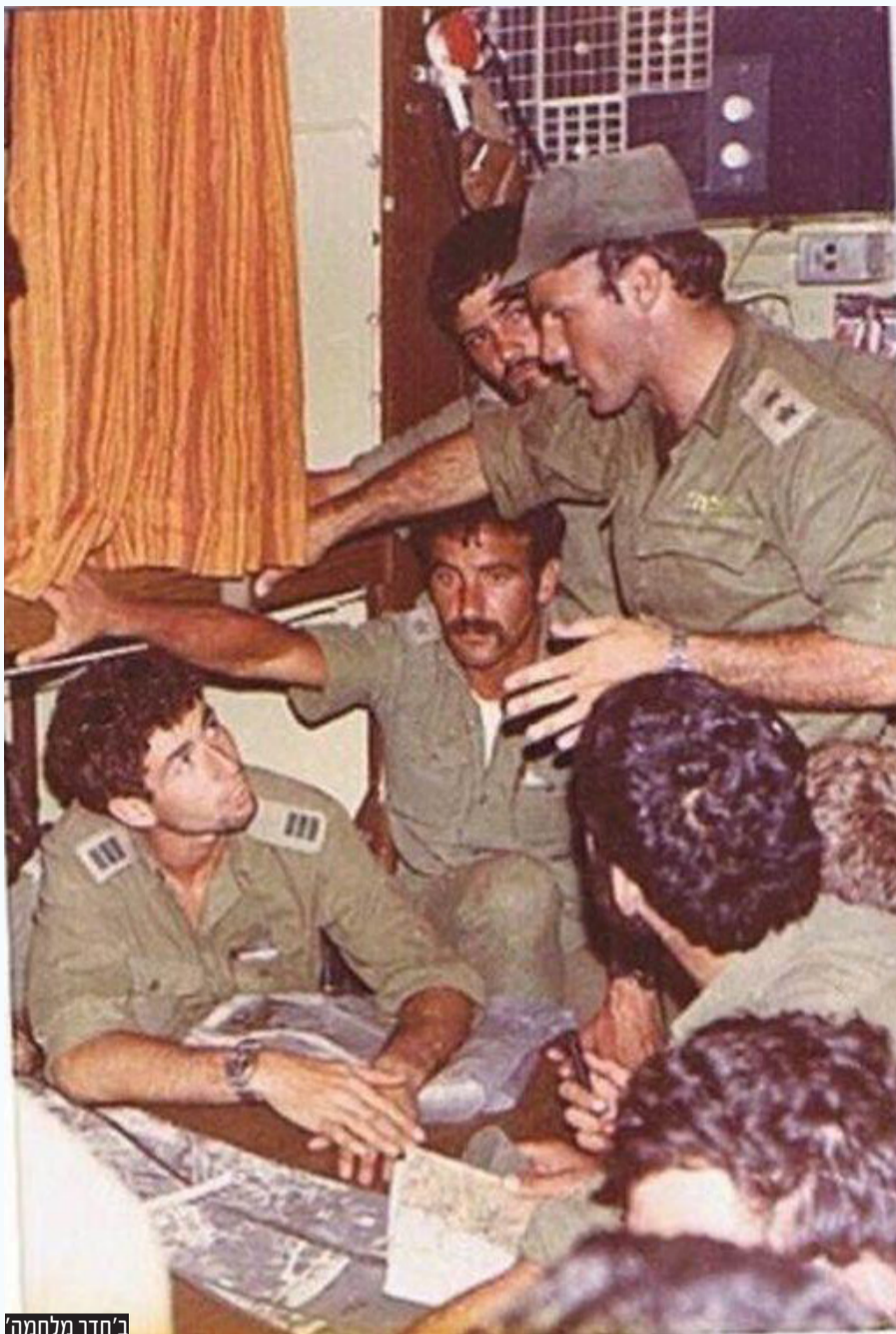
בשעה שלוש לפנות בוקר, כשהעולם כולו נרדם, הגיעו הלוחמים לביתו של דיראני. הבית, מבנה בן שלוש קומות, עמד במרכז הכפר כמו מבצר קטן, אפוף בחשיכה כבדה שרק הגבירה את המתח. הדלת הייתה פתוחה, כאילו הזמינה אותם פנימה אל מלתעות הסכנה. הם התגנבו בשקט מוחלט, צללים חמושים שחמקו בין החדרים. שומרי הראש של דיראני ישנו בסלון, נוחרים בעצלתיים, לא מודעים לכך שחרב המוות מרחפת מעל ראשיהם. בחדר השינה, מאחורי דלת סגורה אך לא נעולה, שכב האיש שהם באו לקחת.

ברגע אחד, הכל התפוצץ. הדלת נבעטה בזעם, והחדר התמלא בצעקות ובתנועה כאוטית. דיראני, גבר בן 46, התעורר בבהלה, עיניו נפערות לרווחה כשראה את הדמויות השחורות פורצות פנימה. הוא הושיט יד נואשת לאקדח שהיה מונח על השידה, אך ליאור לוטן, מפקד פלגת הפח"ע של הסיירת, זינק עליו כמו נמר. "שכב!" רעם קולו של לוטן, והוא תפס את ידו של דיראני, מונע ממנו לשלוף את הנשק. השניים התגלגלו מהמיטה אל הרצפה בקרב פראי, אגרופים נחתו, נשימות כבדות מילאו את האוויר. אשתו של דיראני, שהתעוררה בזעקה, הצטרפה למאבק, מושכת בלוטן בטריוף, בעוד בתם הקטנה, בת עשר, צפתה בזוועה מהפינה, עיניה מלאות אימה.

תוך שניות ספורות השתלטו הלוחמים על החדר. דיראני נכבל, פניו חיוורות כסיד, עיניו בוערות בתערובת של פחד ותדהמה. "איפה רון ארד?" שאגו לעברו הלוחמים, קולותיהם מהדהדים בחדר הקטן כמו רעם. "איפה רון?!" חזרו וצעקו, אך דיראני שתק, שפתיו חתומות כאילו נשבעו אמונים לסוד אפל.

הם עברו במהירות לחקירה מאולתרת - תרגילי אימה פסיכולוגיים שנועדו לשבור אותו. הם ביימו הוצאה להורג, הצמידו אקדח לרקתו, והבהירו לו שחייו תלויים על בלימה. בנו, עלי, הובא לחדר, והלוחמים איימו כי גם הוא ישלם את המחיר אם אביו לא ידבר. אך דיראני נותר אילם, מבטו קפוא, כאילו נשמתו ננעלה במעמקים ששום איום לא יוכל לחדור אליהם.

בזמן שהחקירה נמשכה, לוחמים אחרים סרקו את הבית במהירות, אוספים מסמכים, תמונות וקלטות - כל פיסת מידע שעשויה לשפוך אור על גורלו של רון ארד. הזמן דחק, והלחישות החלו להתגבר: "מהר, לפני שהכפר יתעורר!" הכוח התקפל בזריות, דיראני נקשר לאלונקה, והלוחמים החלו במרוץ נגד הזמן אל מחוץ לכפר. הדרך חזרה הייתה סיוט - עלייה תלולה, קרקע חלקלקה, והאויב עלול להתערער בכל רגע. דיראני נפל שוב ושוב, והלוחמים מתנשפים ומזיעים, נאלצו להרים אותו תחת הלחץ הבלתי נסבל.

ב'חדר מלחמה'

עם ראש הממשלה דאז, יצחק רבין

או פחות מגבול ישראל, והוחזקו על ידי ארגון טרור שבנה מערכת תשתיתית מתוחכמת הכוללת מאות קילומטרים של מנהרות, מערכות הגנה ומגננה. "זו סיטואציה שתיכנס לספרי ההיסטוריה הצבאית", אמר, והוסיף כי האפקט הטראגי של הכוח שבנה חמאס הפך את המשימה למסוכנת ביותר.

לדבריו, צה"ל התקשה בתחילה להתאושש מההלם של המתקפה, שהפתיעה את כולם - לא רק את הצבא, אלא את כלל החברה הישראלית. "היה צריך קודם כל לנקות את השטח שלנו", הסביר, "ולצאת מההלם הגדול". לאחר מכן, נדרשה הערכה מחדש של האסטרטגיה. הוא סבור שבדיעבד, ישראל יכלה לפעול במהירות ובחדות רבה יותר - למשל, לפצל את הרצועה לחלקים ולבצע פעולות מכריעות כבר בשלבים הראשונים - אך החששות מפני התוצאות, לצד היעדר מודיעין מדויק, שיתקו את קבלת ההחלטות. להבנתו, "אירועי הטבח סימנו קריסה דרמטית של הדימוי העצמי הישראלי, בדומה לקריסת כלכליות היסטוריות. המספרים והמידים ריצדו גבוה בבורסות העולם, אך מתחת לפני השטח התגלה ואקום שהוביל להתמוטטות. כך גם בישראל: השביעי באוקטובר לא היה רק כשל טקטי שניתן היה למנוע עם עוד גודד או כמה טנקים נוספים. האסון חשף תקלה עמוקה יותר - תמונת עולם שלמה ודימוי עצמי שקרסו תחתיו".

"חודש לאחר האירוע, בכנס גדול בהודו, גנרלים הודים ניגשו אליי ושאלו: 'מה קרה למוסד? מה קרה ל-8200?'. גם בעיני העולם, הדימוי הישראלי המיתולוגי התרסק. ככל שהזמן חולף, אנו נוטים לטשטש את ההבנה של מה שקרה, אך עלינו לפענח זאת מחדש: מה קרס, מדוע, וכיצד נבנה מחדש דימוי עצמי ישראלי אותנטי?"

בדבריו לא הסתפק בנייתו המצב החיצוני, והתייחס גם לאתגרים הפנימיים של ישראל. הוא קרא לרפורמה דרמטית במערכת הביטחון, תוך ביקורת על המודל הנוכחי של צה"ל. לדבריו, ישראל זקוקה לצבא קטן וחכם, שמתמקד ביכולות התקפיות ומתגמל את הלוחמים באופן דיפרנציאלי, לצד "צבא עורף" שיתמודד עם האיומים על החזית הפנימית. "צבא לא נועד להיות כור היתוך", אמר, "הוא נועד לנצח".

והזכיר מבצעים מהעבר שבהם הוא עצמו השתתף, כדוגמה לנכונות לקחת סיכונים - אך הדגיש כי בעזה התנאים היו שונים ומורכבים הרבה יותר.

אביטל מתייחס ישירות לטעות האסטרטגית שהובילה לטבח הנורא. הוא תיאר אותה כ"תקלה תפיסתית" שנבנתה לאורך שנים, כאשר ישראל התמקדה באיום האיראני הגרעיני כסכנה המרכזית, תוך הזנחת האיום ה"בעיני" - חמאס והפלסטינים שמתחת לאפה. לדבריו, תחת הנהגת נתיניהו, שועבדו כל מערכות המודיעין והביטחון להתמודדות עם איראן, מה שהוביל לעיוורון מול ההתחמשות וההתארגנות של חמאס בעזה.

לתפיסתו, ישראל העמידה את האיום האיראני בראש סדר העדיפויות, תוך הקצאת כל המשאבים להתמודדות עמו. התוצאה הייתה חוסר תשומת לב להתפתחויות בעזה, שבה סינוואר בנה מערכת תשתיתית מתוחכמת מתחת לאף של ישראל. הוא השווה זאת לקריקטורה שבה נתניהו שולף את תוכנית הגרעין האיראנית, בעוד סינוואר חופר תעלות. "השאלה היא לא אם אפשר היה למנוע את השבעה באוקטובר", הדגיש, "אלא איך מונעים את השבעה באוקטובר הבא".

מנקודת מבטו של אביטל, התקלה לא הייתה נקודתית, אלא תוצאה של תפיסה שגויה ארוכת טווח. הוא ביקר את הניסיון "לעצור את גלגלי ההיסטוריה" במקום להניע אותם קדימה, והצביע על חוסר גיוון במחשבה האסטרטגית של הממסד הביטחוני הישראלי. לדבריו, רוב הקצינים הבכירים גדלו באותו "בית גידול" של יחידות מבצעיות, מה שהוביל לחשיבה אחידה ולחוסר יכולת לאתגר את התפיסות המקובלות.

שיתוק בקבלת ההחלטות

אביטל תיאר את אירועי הטבח כ"סופר דרמטיים" לא רק עבור ישראל, אלא גם בהקשר עולמי. הוא הדגיש את האתגר חסר התקדים שניצב בפני המדינה: כמות חטופים גדולה - יותר ממאתיים אזרחים וחיילים - שנלקחו למרחק של שעה

עליונות טכנולוגית ישראלית ותרם לפירוק המערך של חיזבאללה - הובילו לתוצאות אסטרטגיות מרחיקות לכת, כמו יצירת חיץ טריטוריאלי בין ישראל לאיראן דרך התמוטטות המשטר הסורי.

אביטל הדגיש כי ההבדל בין לבנון לעזה טמון במורכבות השטח: בעוד שבלבנון ישראל שלטה באירוע והתמודדה עם אויב בעל יכולות מוגבלות יחסית, בעזה התמודדה עם מערכת מנהרות עצומה ומספר חטופים חסר תקדים, מה שהפך את האתגר לקשה לאין שיעור.

המגבלות של כוחות מיוחדים

אחד הרגעים הטעונים בשיחה התמקד בשאלה מדוע ישראל לא ביצעה יותר מבצעי חילוץ של חטופים מתוך עזה, נושא שקרוב לליבו של אביטל כמי שפיקד בעבר על סירת מטכ"ל. הוא הודה כי התסכול סביב נושא זה משותף לרבים, וכי בתחילת המלחמה כולם - כולל הוא עצמו - קיוו לראות מבצעים נועזים של כוחות מיוחדים, בדומה לחילוץ מפורסמים מהעבר כמו מבצע אנטבה.

עם זאת, אביטל הסביר כי הצלחת מבצעי חילוץ תלויה בראש ובראשונה במודיעין מדויק - משאב שהיה חסר בעזה בשל השליטה ההדוקה של חמאס והמורכבות של מערכת המנהרות. הוא ציין שני מבצעים בולטים שהצליחו - חילוץ מרפיח וחילוץ מנוסירית - כדוגמאות ליכולות המרשימות של היחידות המיוחדות, אך הדגיש כי המנהרות שימשו את חמאס כמערכת הגנה יעילה שהקשתה על איתור החטופים. "חשבנו על המנהרות ככלי התקפה", אמר, "אבל התברר שהן מנהרות הגנה שמאפשרות תנועה ומוביליזציה של האויב".

לדבריו, היעדר מודיעין מספיק הגביל את מספר המבצעים, והאפשרויות היו "ספורות ממה שיכולנו להעריך". הוא ציין כי ישראל נאלצה להסתמך על מתוויים מדיניים כאשר המודיעין לא סיפק את התנאים למבצעים נוספים, והביע צער על כך שלא ניתן היה לעשות יותר. "צריך לקחת את כל הסיכונים כשיש מודיעין", אמר,

נתנו בהם סימונים

לפח

יוצאים לטייל בחול המועד? כללים שיסייעו לכם לשוב הביתה לשלום

אל תקצרו דרכים

לכו רק במסלולים המסומנים. אל תיכנסו למסלול ארוך, אם לא ניתן בוודאות לצאת ממנו לפני שיחשיך.

לפני שיוצאים לדרך

וודאו שאתם מכירים את מסלול הנסיעה והטיול. בררו מראש את תנאי מזג האוויר ואת התאמת המסלול למשתתפים.

איבדתם את הדרך?

הזעיקו עזרה במוקד 100 של משטרת ישראל, חכו במקום והישארו זמינים עד להגעת כוחות החילוץ. נכנסתם לחשיכה? שבו במקום וחכו לאור היום.

כשהגעתם ליעד

השאירו על חלון הרכב את פרטי המסלול ולוח הזמנים, את מספר הסלולרי שלכם, ומספר של חבר או קרוב משפחה שעודכן בפרטי הטיול.

חשוב לדעת

אל תיכנסו למים ללא בדיקה אם הדבר מותר, ללא ידע בשחייה, ללא ביגוד מתאים ומבלי לבדוק תחילה את עומק המים.

הצטיידו מראש

וודאו שיש ברשותכם כמות מספקת של מים (בצפון 3 ליטרים מים לאדם ליום, ובדרום 5 ליטרים), פנס, בגדים מתאימים, נעלי הליכה, כובע שמש וטלפון סלולרי עם סוללה מלאה.

**זכרו! ונשמרתם לנפשותיכם. שמירה על כללים אלו מצילה חיים!
בסיום הטיול, אנא קחו עמכם את הפסולת לפח הקרוב.
טיול נעים ובטוח!**

"באמונה גדולה ננצח"

"אני לא מבין איך אפשר לשרוד בלי אמונה בריבוננו של עולם. כשהוא לוקח, זה קשה ברמה האישית, אבל האמונה נותנת כוח להאמין שכל מה שהוא עושה הוא לטובה" • אליהו ליבמן, ששכל את בנו אליקים הי"ד בטבח הנורא וחוה תקופה איומה של חוסר וודאות, בשיחה מצמררת של אמונה ובטחון ובקריאה לשנות את דפוס הפעולה במלחמה

שיאור ובר צילומים: 'כור ההיתוך', ארכיון לע"מ

שם התיישבות יהודית". הוא רואה בכך לא רק צורך ביטחוני, אלא גם מסר סמלי: "זה מגיע לנו. ההורים שלי גורשו מגוש קטיף, ועוד רבים גורשו משם. זה גם מסר לאויב - אתם חטפתם לנו את הבנות, חיללתם את הילדים, ויהיה לזה מחיר". הוא מרחיב את החזון הזה מעבר לעזה: "במצרים, בחיזבאללה, בירדן, באיראן, בתימן, בעיראק - כולם מסתכלים עלינו. העולם כולו התרשם מאיתנו במלחמת ששת הימים, כשהקדמנו תרופה למכה, ובמבצע אנטבה, כשהראינו אומץ. אנחנו עם חפץ חיים, לא רוצים לפגוע באף אחד, אבל חייבים להשמיד את מי שרוצה להשמיד אותנו".

ליבמן מפנה ביקורת חריפה כלפי התקשורת והקהילה הבינלאומית: "אסור לפחד ממה יגידו הגויים או המשפטנים. חלק מהתקשורת מוריד את רוח העם ומנסה להבין את האויב. אנחנו צריכים להאמין בצדקת הדרך, בגאווה יהודית לאומית - לא גאווה פרטית, אלא לאומית. רק כשאנחנו גאים ביהדות שלנו, הגויים מחשיבים אותנו".

ליבמן מתייחס גם למצב הנוכחי בעזה, שבו חמאס חוזר לצפון הרצועה ומקיים מופעי ניצחון: "זה עצוב וכואב, אבל אנחנו בתהליך. גם אם יש מכות קשות והשפלות לאומיות, בסוף ננצח בעזרת השם. חייבים לרום את רוח העם, שהמנהיגים והעם יאמינו בזהות שלנו ובשרשים שלנו". הוא מצטט את שלמה המלך ממשלי: "לאדם מערכי לב ומשם מענה לשון", וקורא לזהירות בדיבור כדי לא לתת לאויב תחושת ניצחון.

האחריות של ראש השב"נ

בצל הסערה בתקופה האחרונה סביב המשך כהונתו של רונן בר, ליבמן יוצא בקריאה לראש השב"נ להתפטר לאלתר מתפקידו, תוך שהוא מטיח בו האשמות קשות על הכישלון המודיעיני והמבצעי שהוביל, לדבריו, לאסון הכבד שבו נרצחו מאות אזרחים, נחטפו עשרות ונפגעו רבים נוספים.

במילים נוקבות אומר ליבמן: "אם רק היית נוקט בצעד פשוט של ערכון הכוחות בשטח ומאפשר להם להתארגן לקראת המתקפה הצפויה, היינו יכולים למנוע את הטבח ההמוני, את החטיפות המזעזעות, את מעשי האונס ואת נפילתם של לוחמים רבים כל כך. הכישלון שלך באותה שבת של שמחת תורה הוא כתם שלא ניתן למחוק, ואין לו סליחה". דבריו משקפים את הכאב העמוק של אב שכול, שרואה בקריסת המערכת הביטחונית גורם ישיר למות בנו. למרות הביקורת החריפה, ליבמן לא התעלם מהעבר המקצועי של בר. הוא ציין כי הוא מעריך את תרומתו כלוחם ומפקד בעבר, ואף הודה לו על דברי הניחומים ששלח למשפחתו במהלך ימי השבעה. עם זאת, הוא הדגיש כי הערכה זו אינה יכולה לגבור על הכישלון המהדהד של

חיינו באמונה גדולה שהוא יחזור, שזה יסתיים בטוב". אך ביום שבו התברר שאליקים נרצח ונשרף ביום הטבח עצמו, הכל השתנה. "כשהגיעה הבשורה הנוראית, זה היה כמו סגירת מעגל על סימני השאלה הגדולים", הוא אומר, "מה קרה לו? איפה הוא? הכל התבהר בצורה הכי קשה שיש".

עם זאת, גם כאן הוא מוצא משמעות: "במשך שבעה חודשים הכרנו את משפחות החטופים, התחברנו לעם ישראל דרך הכאב הזה. אם היו מגלים מיד שאליקים נרצח, לא היינו חווים את השליחות הזו. הקדוש ברוך הוא הסתיר אותו מאיתנו, ויש בזה משהו עמוק". הוא מספר כי בתקופה זו הפך לדמות ציבורית יותר, כשניהל קו ברור נגד עסקאות לשחרור חטופים תמורת מחבלים - עמדה שנטועה עמוק בחוויותו האישיות.

"הרתעה היא המפתח"

ליבמן אינו רק אב שכול - הוא גם אב שכול. לפני למעלה מ-20 שנים נרצח אחיו, שניאור שלמה הי"ד, על ידי מחבלים ליד קבר יוסף בשכם. שניאור, תלמיד ישיבת "עוד יוסף חי", הצטרף לרכב ביטחון של הישוב צור יחד עם עוז בינון הי"ד, ושני מחבלים מהכפר הסמוך רצחו אותם. "אם הייתה הרתעה, זה לא היה קורה", אומר ליבמן בכאב, "אבל המחבלים לא נעשו כראוי. הם נתפסו, שוחררו בעסקת שליט ב-2011, חזרו לעזה - ובסוף רצחו גם את הבן שלנו". הקשר בין שני האובדנים הללו הוא, לדבריו, הוכחה לכך ששחרור מחבלים הוא טעות קטלנית. "זה לא ספק אם ירצחו יהודים - זה ודאי שירצחו", הוא מדגיש, "המעגל הזה של חטיפות, רציחות ובריחה של מחבלים חייב להיפסק".

עמדתו נגד עסקאות אינה נתפסת אצלו כחוסר רחמים, אלא כאחריות לאומית. "אין יהודי אחד בעולם שלא רוצה לשחרר את החטופים", הוא מבהיר, "אבל מי שדואג לחטופים, דואג שלא יהיו עוד חטופים לעולם. זה לא סותר - זה משלים". הוא מצטט את דוד המלך משמואל: "ארדוף אויבי ואשמידם ולא אשוב עד כלותם", ומבחין בין הגישה הזו לבין הפסוק בתהילים שבו נכתב "ואשיגם". "מחבלים לא משחררים ולא מכניסים לכלא", הוא טוען, "כי אז חוטפים לנו אנשים, והם הופכים למחבלים מנוסים יותר שממשיכים לרצוח".

"עזה צריכה להיהרס"

כשנשאל מה יש לעשות כדי "לגדוע את הצרות" במלחמה בעזה, ליבמן משיב בנחרצות: "לא צריך להתחשב באף אזרח עזתי שנמצא באזור הלחימה. לתת להם כמה שעות לברוח למצרים או למקום אחר, ואז להשמיד את עזה עד היסוד. עזה צריכה להיות נקייה מאויבים, וצריכה להיות

אחת הדמויות הבולטות בחיזוק האמונה והבטחון מאז הטבח הנורא, הוא אליהו ליבמן, דמות שהפכה בתקופה האחרונה לסמל של עמידה איתנה מול טרגדיות אישיות ומשברים קשים. ליבמן, אב לשמונה ילדים ואב שכול שבנו אליקים שלמה הי"ד נרצח בטבח בשמחת תורה, ואח שכול ששכל את אחיו שניאור שלמה ז"ל, נוסך תקווה ואמונה בכל מקום וזוכה לקדש שם שמים.

בשיחה שקיימתי עמו נחשפתי ליהודי שחי מתוך אמונה עמוקה בריבוננו של עולם, תחושת שליחות בלתי מתפשרת כלפי עם ישראל, וקריאה נחרצת לשינוי מדיניות לאומית שתבטיח את עתידו של העם היהודי בארצו. דבריו, המשלבים בין כאב אישי לבין חזון לעתיד, מצייירים תמונה של יהודי שמסרב להיכנע לייאוש.

"האמונה מחזיקה אותנו"

ליבמן פתח את השיחה בתחושותיו לאחר אובדנו של בנו אליקים, שהיה בן 24 במוותו. "לאבד בן זה משהו שילווה אותנו עד 120", הוא אומר בקול שקט אך יציב, "זה כאב עצום, שלא ניתן לתאר אותו במילים. אבל אנחנו מודים על מה שיש - ברוך השם, יש לנו שמונה ילדים, נכדים רבים, מדינת ישראל, עם ישראל ותורת ישראל". הוא מוסיף כי למרות האובדן: "אנחנו כואבים על מה שאין, אבל מתוך אמונה גדולה שהכל יתהפך לטובה בעזרת השם".

האמונה, לדבריו, היא הכוח היחיד שמאפשר לו ולמשפחתו להמשיך. "אני לא מבין איך אפשר לשרוד בלי אמונה בריבוננו של עולם", הוא משתף, "לא ביקשנו להגיע לעולם הזה - הקדוש ברוך הוא וההורים החליטו עלינו. אנחנו מאמינים שהוא ברא את העולם, בחר בעם היהודי ונתן לנו מתנות כמו אישה וילדים, שזה לא מובן מאליו. כשהוא לוקח, זה קשה ברמה האישית, אבל האמונה נותנת כוח להאמין שכל מה שהוא עושה הוא לטובה - גם אם השכל שלנו לא מבין את זה".

כשנשאל אם הוא שואל את עצמו "למה דווקא אני?", הוא מודה: "יש שאלות. אבל עם הזמן הבנתי שיש פה שליחות. זה לקח זמן, אבל התגובות מאנשים לימדו אותנו שיש כאן משהו גדול יותר - לקדש שם שמיים, לחזק את האמונה ולקוות לניצחון על אויבי ישראל".

"חשבנו שהוא חי"

אחד הרגעים המרגשים ביותר בראיון הוא תיאור התקופה שבה הוא ומשפחתו חיו באי-ודאות לגורלו של אליקים. במשך 210 ימים, שבעה חודשים ארוכים, הם האמינו שהוא נחטף לעזה על ידי חמאס, וחיו בתקווה שיחולץ במבצע צבאי. "עברנו טלטלות נפשיות ורגשיות שאי אפשר לתאר", הוא נזכר, "לא מאחל את זה לאף אחד."

את ההרתעה ומשתף כיצד האמונה בהקב"ה מסייעת לו לחזק גם אחרים

אליהו ליבמן

אליקים ליבמן הי"ד

הוא עצמו, למרות שכבר אינו בתפקיד רשמי במילואים, נכנס לפעילות מבצעית ברפיח כדי לסייע לחטיבת גבעתי. "ראיתי איך הכוחות מתעודדים שאבא של אליקים נמצא איתם", הוא מספר, "זו זכות גדולה, וכל הכבוד לאשתי הגיבורה שנתנה לי ללכת". הוא מצטט את טרומבלדור בפרשנות משלו: "טוב שאויב ימותו בעד ארצנו. אנחנו צריכים לחיות בארצנו ולנצח את הטרור".

"מוכנים לכל תוחיש"

כמי שחי בקרית ארבע, סמוך לאוכלוסייה עוינת, ליבמן נשאל על המוכנות לאירוע דומה לשמחת תורה, חלילה. "הטרור רוצה להפחיד אותנו", הוא משיב, "אבל אנחנו צריכים שהאויב יפחד. ביהודה ושומרון יש אויב רצחני שרוצה להשמיד אותנו, בדיוק כמו חמאס. שיתוף הפעולה הביטחוני עם הרשות הפלסטינית לא שווה כלום - הם מתהפכים עלינו שוב ושוב".

הוא מספר על שיחה עם אדם ששאל אותו על האחריות לגור במקום מסוכן: "אמרתי לו - אליקים גדל 24 שנים בחברון ולא קרה לו כלום. הוא נרצח דווקא בחניון רעים, במקום שנראה בטוח. הטרור הוא פסיכולוגי, ואנחנו צריכים להפוך את הפחד עליהם".

הוא קורא לעם ישראל להפנים: "זה עניין של זמן עד שינסו לעשות כאן את מה שקרה בעוטף. אנחנו חייבים להקדים תרופה למכה, כמו ב'הקם להורגך השכם להורגו', ולהשמיד כל מי שרוצה להשמיד אותנו - בלי לרחם על המחפים על פשע". הוא מבקר את הגישה הרחמנית כלפי האויב: "כל המרחם על אכזרים סופו להתאכזר לרחמנים. זה היה הסטטוס של אליקים בטלפון, וזו האמת".

ליבמן נשאל גם על ההכפשות שהוטחו בו בתקשורת, שטענו כי עמדתו נגד עסקאות מעידה על חוסר רגש. "זה לא פשוט", הוא מודה, "כשהיינו במצב הכי קשה, לא ידענו איפה הבן שלנו, והאשימו אותי שאין לי לב. אבל אשתי אמרה לי שזו הזדמנות לבקש בקשות על עם ישראל. ראיתי בזה ניסיון - להיות מהנעלבים ואינם עולבים". הוא מוסיף ברחמים: "מי שתוקף ומשמיץ, חסרה לו אמונה. חלקם מתפכחים, כמו ידידים יקרים שאנחנו בקשר איתם, וחלקם נשארים בעיוורונם. אני מתפלל שיחזרו בתשובה".

בסיום הראיון, ליבמן מודה על ההזדמנות לשתף את סיפורו. "בדור שלנו, מי שצריך חיוק נותן חיוק", הוא אומר, "זו שליחות". המראיון, שנור ברוך, מסכם: "אליהו ליבמן הוא דוגמה לאדם שמהמקום הכי נמוך מרים את כולנו. נאחל לו שימשיך להצליח ולהאיר את הדרך". הראיון הוא לא רק סיפור אישי - הוא קריאה לעם ישראל להתחבר לשורשיו, להאמין בצדקת דרכו ולהילחם על עתידו. כדבריו: "עם ישראל חי - ובאמונה גדולה ננצח".

שלוש שעות להציל חיים. "הוא היה ילד אהוב ומתוק, עם המון מוסר וערכים יהודיים", מספר ליבמן בגאווה וכאב, "משש בבוקר הוא לא חשב על עצמו. הוא עזר ל-4,000 איש להתפנות, טיפל בפצועים כחובש קרבי לשעבר, וניסה להשיג נשק כדי להילחם. כל מה שעמד לנגד עיניו היה הצלת עם ישראל - בנות ישראל, כל מי שזקוק לעזרה". הוא מוסיף: "הוא לא עזב את המקום לרגע, עד שבסוף עלה בלהבות באמבולנס עם 18 חללים נוספים. זו טרגדיה איומה, אבל זו גבורה יהודית שמימית".

ליבמן מספר גם על שני חבריו של אליקים, איתן מור ורום ברסלבסקי, שקיבלו משימה לחלץ קבוצת אנשים וניצלו. "אליקים נשאר לטפל בפצועים, ואיתן ורום הצילו את הקבוצה שלהם", הוא מפרט, "מאז אני קשור מאוד לצביקה מור, אבא של איתן, שמוכיל את המאבק לשחרור החטופים. הוא עושה עבודת קודש ומתמודד בגבורה עם מציאות קשה". הוא מביע תפילה: "שנוכה לראות את איתן, רום וכל החטופים חוזרים בריאים, מתוך קידוש השם ולא חילול השם".

"המשפחה היא העוגן"

למרות הכאב, ליבמן מדגיש כי משפחתו בחרה בחיים. "לולי ריבנו של עולם, שבניסיונות הקשים נותן גם כוחות, לא היינו שורדים", הוא אומר, "יש נפילות, בכי וכאבים, אבל הוא נותן לנו את הכלים לצלוח את זה". הוא מחלק את העולם לשניים: "מה שקרה ומה שיהיה מעכשיו. אנחנו לא יכולים להחזיר את אליקים, אבל מאמינים בתחיית המתים ובביאת המשיח. עד אז, בחרנו בחיים - לא ניתן לאויב לקחת לנו את הרוח היהודית".

לאחר עשרות שנים של פעילות ציבורית - כראש מועצת קרית ארבע, קצין ביטחון ומג"ד במילואים - הוא עזב את תפקידיו הרשמיים. "אני מובטל עסוק", הוא מחייך, "מרגיש בשליחות לא רשמית לעם ישראל - מגיע למפגשים של אחדות, מחזק את העם, וגם משקיע במשפחה". הוא מדגיש את חשיבות המשפחה: "אחרי שנים שלא הייתי מספיק בבית, אני מבין ששלום בית וחינוך ילדים הם העוגן. שם מתחילה העבודה האמיתית, ומשם שואבים כוחות לשליחות".

ליבמן נוגע גם בהתמודדות עם העובדה ששניים מבניו האחרים סיכנו את חייהם במלחמה לאחר הטבח. "חונכנו בבית על ערכות הדדיות ועל מלחמת מצווה", הוא מסביר, "הם יכלו להגיד 'אנחנו כבר בהתמודדות עם אליקים', אבל בחרו להילחם - ואנחנו עודדנו אותם". הוא מודה שהיו חששות: "היינו בתפילה גדולה שהקדוש ברוך הוא לא ייתן לנו עוד ניסיון, אבל ראינו בזה זכות שהם שותפים למערכה עם החתנים, האחים וכל עם ישראל".

בר כראש השב"כ: "רונון, ראש השב"כ של מדינת ישראל צריך להיות אדם צנוע, עניו ומסור לביטחון המדינה - לא כזה שנכשל כישלון חרוץ ומתעקש להיאחז בכיסאו כאילו אין מחר".

ליבמן לא חסך במילים כשדיבר על סירובו של בר להתפטר, אותו תיאר כ"הירות מתמשכת". הוא טען כי אותה גישה זוחחה היא שהובילה להחלטה שלא להקפיץ כוחות בזמן אמת, מתוך שיקול מוטעה של "שמירה על מקורות מודיעיניים". במילים קשות הוא אומר: "הבן שלנו, אליקים, נשרף חי בזמן שאתה שמרת על המקורות שלך, כשדם של רוצחים מעזה ומצרים ניגר על ידיך". בכך רמז ליבמן לכך שבר העדיף שיקולים טקטיים על פני הצלת חיי אדם, תוך שהוא משלם מחיר אישי כבד ביותר.

בדבריו, ליבמן הרחיב את הביקורת שלו והתייחס גם להיבטים הפוליטיים של הסוגיה. לדבריו, המשך כהונתו של בר אינו עולה בקנה אחד עם רצון העם ועם עקרונות הדמוקרטיה: "מי שבוחר ממשלה וראש ממשלה הוא עם ישראל, ומי שממנה את ראש השב"כ היא ממשלה נבחרת. אם הממשלה קבעה שתם זמנך, ההתעקשות שלך להישאר היא לא פחות מחטא נוסף על הפשע שכבר נעשה". הוא רואה בהתנהלותו של בר ניסיון לערער את הסמכות הנבחרת ולפגוע בלגיטימיות של ההחלטות הממשלתיות.

ליבמן לא הסתפק בכך והפנה אצבע מאשימה גם כלפי מי שתומכים כבר מאחורי הקלעים. הוא טען כי תמיכה זו נובעת ממניעים פוליטיים צרים ולא ענייניים: "אלו שמייעצים לך להישאר עושים זאת מתוך רשעות טהורה, במטרה לפגוע בלכידות הלאומית ובחוסן של רוב העם. הם מונעים משנאה עמוקה לממשלה הנוכחית, הרבה יותר מאשר מהרצון להילחם באויב האמיתי". בכך הוא רומז לכוחות פוליטיים שמנצלים את המצב כדי לקדם אג'נדות פנימיות, על חשבון האינטרס הלאומי.

ליבמן שם דגש על הפגיעה במשפחות השכולות, שחוות עלבון נוסף לנוכח המשך כהונתו של בר: "מי שתומך בהישארותך פוגע בנו - המשפחות שאיבדו את היקר להן מכל. במקום לשמוע את ההבטחה 'לעולם לא עוד', אנחנו נאלצים לראות את אלה שנכשלו ממשיכים לשבת בכיסאותיהם כאילו לא קרה דבר. עם ישראל לא ראויה להיות שבוי בידי ראש שב"כ שחושב שהמדינה תקרוס בלעדיו". דבריו משקפים תחושה של בגידה מצד המערכת, שמסרבת לקחת אחריות על מתדליה.

גבורתו של אליקים

אחד הרגעים המרגשים בראיון הוא התיאור של מסירות הנפש של אליקים ביום הטבח. כחבר בצוות האבטחה של באירוע שנערך בחניון רעים, הוא פעל במשך כמעט

ארבעה בעה עשורדים של הצלחת חילים

כשמאחוריו יותר משני מיליון תיקים רפואיים, עשרות אלפי ניתוחים שתיאם ואלפי מקרים מורכבים של טיפולים בחו"ל שבהם היה מעורב, הרב שמעון רגובי בטוח: "זה תחום שבו יש אין ספור פרטים שצריך לשלוט בהם - מהסוגיה הרפואית הספציפית ועד להבנה של את מי מהמומחים המובילים יש לבחור בכל תחום" | סיפורו המדהים של אחד היועצים הרפואיים המבוקשים ביותר בישראל, הרב שמעון רגובי, עלייתו של ארגון 'מזור' והחזון המהפכני לעתיד הייעוץ הרפואי בישראל | אשר גאלנו

אריה שורץ

צילומים: איציק בנזימן | שמואל

בסיום מחלקה עם ד"ר יעקב אמסלם בנוירוכירוגיה שערי צדק

ואפילו מפותחות יש מה ללמוד מאיתנו. אבל בהחלט, יש לנו המון מה להשתפר מבחינה בירוקרטית, כמו אי היכולת לבחור מנתח במקרים רבים ועוד ליקויים לא מעטים. אבל חד משמעית: ישראל ממוקמת בקדמת הבמה העולמית. "ובכל זאת", אומר הרב רגובי, "יש מצבים רפואיים נדירים שבהם אני כן ממליץ לעיתים לטוס לטיפול בחו"ל. למרות האיכות הגבוהה של הרפואה בישראל, במקרים כאלה - בארצות כמו ארה"ב, שבהן יש נפח אדיר של מטופלים - מצטבר ניסיון קליני שאין לו תחליף. אני לא נוטה למהר לשלוח חולים לחו"ל, אבל כשיש מקרה שמחייב את זה - זו בהחלט גם אופציה".

וכאן בדיוק נכנס ארגון 'מזור'. "אנחנו לא מחליפים את הרופאים - אנחנו עוזרים למטופל לדעת לאן לפנות, למי, ומתי", מסביר הרב רגובי. "אם אדם ח"ו חלה בסרטן, או שנפל וקיבל שבר משמעותי, הוא לא תמיד יודע מי המומחה המתאים בדיוק לסוג הבעיה שלו, מה האפשרויות בקופת החולים שלו, ואיפה הוא יכול לקבל את הטיפול הטוב ביותר במסגרת הזמן והזכויות שלו. אנחנו מזהים את הנתונים, בודקים את כל התמונה - ומפנים בצורה הכי מדויקת שיש".

אם כבר דיברנו על מערכת הבריאות והרפואה בישראל - מה דעתך על זמני ההמתנה הארוכים בחדרי המיון? לפעמים זה פשוט מרגיש בלתי אנושי.

הרב רגובי עונה מיד: "לשאלה הזו יש שתי תשובות", הוא אומר. "ראשית - כן, באמת חסרים רופאים. זה לא סוד, וזה גם לא עניין של תקציב בלבד - אלא של כוח אדם, של זמינות, של פריסה ארצית. פשוט אין מספיק רופאים וצוות רפואי כדי לתת מענה מידי לכל אחד.

"אבל", מדגיש הרב רגובי, "יש גם צד שני: לפעמים מה שנראה כמו 'המתנה' הוא בעצם תהליך. בדיקות דם, לדוגמה, צריכות להישמר בטמפרטורה מסוימת, להיכנס למכשירים, לעבור אנליזה - וזה לוקח זמן. לפעמים ממתנים לקונסיליום - הצוות הרפואי מתכנס כדי לדון במקרה מורכב, והמטופל בינתיים מרגיש שהוא 'מחכה', אבל בפועל - מטפלים בו כל הזמן".

"אני מבין את התסכול של המטופלים, וזה לגמרי לגיטימי, אבל חשוב לדעת שהמערכת לא עומדת - היא פועלת, רק שלפעמים זה לא תמיד גלוי לעין".

ומה לגבי זמני ההמתנה הארוכים לבדיקות כמו סי.טי ואם. אר. איי? גם שם מדובר לא פעם בחודשים של המתנה - אפילו במקרים דחופים.

"זה כבר עניין של תקציב וסדרי עדיפויות", אומר הרב רגובי. "ככל שיהיו יותר מכשירים, יותר משמרות ויותר תקנים - זמני ההמתנה יתקצרו. המדינה חייבת להבין שמדובר כאן בצורך בסיסי, לא בפריבילגיה".

מציון, שבעצם בנית אותה מהיסוד. למה החלטת לעזוב? "עזר מציון הוא ארגון יוצא דופן, עם מערך אדיר של חסד וסיוע שאין בנמצא, ואני רק יכול להודות לו. עבדתי שם שנים רבות, הקמתי את תחום הייעוץ הרפואי מתוך רצון לעזור, וליוויתי מאות אלפי מקרים בשיתוף פעולה עם הצוות הנפלא שם. אך עם הזמן הרגשתי שזה לא מספיק. שהתחום הזה, של ייעוץ רפואי, דורש התמסרות מלאה. לא כמחלקה בתוך מערך של עשרות תחומים - אלא כמשימה שלמה בפני עצמה.

"הבנתי שצריך לבנות משהו חדש: גוף שכולו ייעוץ רפואי. כזה שמפתח שיטות, מטפח התמחות לפי תחומים ותתי-תחומים, בונה שפה משותפת עם הרופאים והמערכת הרפואית, ויודע לדייק לכל פונה את המענה שמתאים לו". ומכאן נולד הרעיון של 'מזור'. מתוך הערכה לעבר - ומתוך מבט לעתיד.

בינה - להבין ולהבדיל

העולם משתנה לנגד עינינו בקצב מסחרר. כל תחום - מהחינוך ועד לתעשייה, מהתחבורה ועד למדע - עובר מהפכה עם כניסתה של הבינה המלאכותית. כלים טכנולוגיים מתקדמים יכולים היום ללמוד, לנתח ולהשפיע על תהליכים אנושיים בצורה שלא היה ניתן להעלות על הדעת לפני עשור. מערכות AI מסוגלות להבין, לשפר ולהתייעל במהירות רבה, וכבר יש תחומים שבהם כמעט בלתי אפשרי לדמיין את החיים בלעדיהם.

איך אתה רואה את הבינה המלאכותית משתלבת בתהליך הרפואי?

"כן, בהחלט, אני רואה אותה משתלבת, משום שכבר כיום עושים בעולם הרפואה שימוש בבינה מלאכותית: בפענוחים, בניתוחים סטטיסטיים, בזיהוי דפוסים. אבל הדרך עוד ארוכה. אנחנו עדיין לא בשלב שבו אפשר להסתמך עליה באופן מלא ואף לא קרוב לשם, בטח שלא בקבלת החלטות רפואיות. בשלב הזה, ה-AI הינו כלי עזר חשוב - אבל אסור בשום אופן לבסס עליו החלטה טיפולית".

נתקלת בנזקים שנגרמו כתוצאה מהסתמכות על בינה מלאכותית בתחום הרפואה?

"לא ידוע לי על מקרים כאלה. הרופאים בארץ משתמשים בבינה מלאכותית בעיקר ככלי עזר, לא כתחליף לשיקול דעת. לפחות בשלב הזה, זה נעשה בזהירות ובאחריות".

מה דעתך על מערכת הבריאות בישראל, במיוחד ביחס למערכות בריאות אחרות בעולם?

"ברוך ה', מערכת הבריאות בישראל היא מהמצוינות שיש - גם ברמת הרופאים וגם ברמת הטכנולוגיה, למדינות רבות

ימים אלו, כשהעולם הרפואי ממשיך להתקדם בקצב מסחרר, מציין הרב שמעון רגובי, יו"ר ארגון 'מזור', ארבעה עשורים של פעילות בלתי פוסקת בעולם הייעוץ הרפואי. מדובר באחד המוחות החריפים והמוערכים ביותר בתחום, עילוי נדיר בעל יכולת מרשימה לשלוט בפרטים הרפואיים המורכבים ביותר - ולהמשיך להוביל את עולם הייעוץ הרפואי בישראל לרמות חדשות של מקצועיות ודיוק.

שמו של הרב רגובי מוכר ומוזכר בבתים רבים. מכל חלקי הציבור - חרדים, דתיים וחילונים, מכל אזור בארץ - מגיעות פניות יומיומיות, במקרים פשוטים אך בעיקר ברגעים הקריטיים ביותר. משפחות, אנשי ציבור ורופאים עצמם - שואפים לשמוע את חוות דעתו ולשמוע את המלצותיו ברגעים הקשים.

הרב רגובי נחן בכישרון יוצא דופן לקרוא ולנתח מסמכים רפואיים סבוכים, להבין לעומק מחקרים רפואיים עדכניים מהעולם כולו, ולהבחין בין קווים דקים של פיענוחי CT ו-MRI, שבדרך כלל נראים רק לעיני מומחי על. הוא מחזיק בידע נרחב ואקטואלי בכל תחומי הרפואה, ומתמצא היטב בשינויים טכנולוגיים, במערכות בריאות בארץ ובחו"ל, בפרוטוקולים טיפוליים ובשמות של הרופאים המובילים בכל תחום ותחום.

הוא מהבודדים שמסוגלים לחבר בין כלל הנתונים - התמונה הרפואית, האפשרויות הטיפוליות, זמינות השירותים, מגבלות הקופות והביטוחים - ולהפיק מתוכן המלצה חדה, מושכלת ומדויקת.

במשך 25 שנה עמד בראש מחלקת הייעוץ הרפואי של 'עזר מציון', וכיום, כיו"ר ארגון 'מזור', הוא ממשיך לפתח מודל של ייעוץ רפואי מקצועי, ממוקד תחומים, המתנהל בשפה אחת עם טובי הרופאים והמוסדות הרפואיים בישראל. מאחוריו יותר משני מיליון תיקים רפואיים, עשרות אלפי ניתוחים שתיאם, ואלפי מקרים מורכבים של טיפולים בחו"ל.

עתה, ערב חג הפסח תשפ"ה, ישבנו איתו לראיון חג מיוחד. ארבעים שנה, עשרות תיקים ביום, חלקם קריטיים. איך מחזיקים דבר כזה?

"זה מקצוע שדורש משמעת. אתה לא יכול להיכנס לכל מקרה רגשית - אתה חייב להישאר חד, לנתח מהר, לדעת מה נכון. אבל אני לא אעמיד פנים שאני עשוי מברזל. יש גם תיקים שמלווים אותי. לפעמים זה מצטבר, ולפעמים, כן - אני יוצא מהמשרד יושב באוטו, ופשוט ממרר בככי. אבל אני לא נותן לרגש לשבש את התפקוד - רק להזכיר לעצמי למה אני עושה את זה".

מה זה בעצם 'ייעוץ רפואי'?

"ייעוץ רפואי אמיתי חייב להבין רפואה - לדעת לקרוא בדיקות, להכיר פרוטוקולים רפואיים, להבין מה חסר, מה לא נאמר, ומה כן אפשר לעשות. זה מקצוע לכל דבר, שדורש ידע מעודכן, אחריות ויכולת לקבל החלטות מדויקות. כל השאר - זה עזרה, זה ליווי. חשוב, אבל זה לא ייעוץ רפואי".

בדיוק בשלב הזה שהדברים נשמעים מפי הרב רגובי, הדלת נפתחת בעדינות. אחד העוזרים ניגש בלחישה, ומניח בפניו תיק דחוף: מקרה של בחורה צעירה שעברה תאונת דרכים קשה. שלושה ניתוחים בעמוד השדרה כבר מאחוריה, אבל הכאב נמשך - והרופאים אומרים שאין להם כיוון ברור. הרב רגובי לא ממצמץ. הוא עובר במהירות על הבדיקות, פותח את צילומי הדימות, מדפדף בדו"חות הרפואיים - ואז מרים את הראש ואומר בקצרה: "תפנה אותה לפרופסור פלוני, בבית החולים הקטן ההוא. הוא מתמחה בדיוק בסוג הטרואומה הזה, ושבר בחוליה הספציפית הזו. בכזה סוג טראומה, זה רק אליו".

העוזר רושם וממהר לצאת. ואני, ככתב, מבין שראיתי עכשיו בדיוק את מה שהוא הסביר לפני רגע. זה לא 'לסדר משהו' או 'לשחרר בירוקרטיה'. זה ידע. חדות. החלטה שמבוססת על שנים של ניסיון והיכרות עם המערכת עד הרזולוציות הכי עמוקות שיש. זה - ייעוץ רפואי.

מה דעתך על ריבוי היועצים והעסקנים הרפואיים שיש היום? "יש היום הרבה אנשי חסד שעוזרים - וזה דבר גדול. אנשים שמלווים, מסייעים, דואגים, מקדישים זמן ומאמץ לטובת אחרים. אני רואה בזה ברכה עצומה. ברוך ה', הציבור מלא בטוב, ויש הרבה שפועלים מתוך אכפתיות כנה. רק חשוב לזכור, שכשזה מגיע להחלטות רפואיות - צריך לוודא שהן מבוססות על ידע מקצועי".

במשך כ-25 שנה עמדת בראש מחלקת הייעוץ הרפואי בעזר

יחסים מורכבים

בשנה האחרונה, נדמה כי השיח הציבורי סביב הציבור החרדי חצה גבולות חדשים. רשתות חברתיות, אולפנים, מובילי דעה - התחושות בציבור החרדי הן של מתקפה מתמשכת, הסתה ולעיתים אף דה-לגיטימציה למגזר שלם.

נתחיל בשאלה הקלה יותר. אתה מרגיש שמערכת הבריאות - הרופאים, בתי החולים - מכירים באמונות ובאורח החיים של מטופל חרדי?

"כן, היום כבר בשלב ההכשרה, עוד בזמן הלימודים, הרופאים והסטודנטים לרפואה לומדים להכיר כל מטופל על פי הדת והאמונה שלו - ולכבד את זה. במדינת ישראל, שבה יש ציבור גדול מאוד של יהודים שומרי תורה ומצוות, זה נהיה טבעי. יש הכרות אמיתית, ובמקרים רבים גם הערכה כלפי המטופלים החרדים. זה לא תמיד פשוט, ויש עוד דרך לשיפור, אבל המגמה בהחלט חיובית."

חרדי שמזוהה - ולו בעיניהם - עם הצד הימני של המפה הפוליטית, איך אפשר לצפות מהם ליחס נקי ומקצועי? רוב הרופאים עושים את עבודתם באמונה שלמה, אבל התחושות הציבוריות משפיעות - וזה דבר שצריך להדליק נורה אדומה."

דחינות מגזרית

בשנים האחרונות נדמה שהמודעות לאורח חיים בריא צוברת תאוצה, אך בציבור החרדי קיימת עדיין תופעה מורכבת שראויה לבחינה. מצד אחד, כפי שמעידים אנשי מקצוע, ניתן לזהות לעתים התייחסות פחות רצינית לתחום הבריאות המונעת - תחושת ביטחון מוגזמת או הרגל של דחיית בדיקות וטיפולים מונעים. מצד שני, בעת התמודדות עם מחלה, קיימת היענות יוצאת דופן ומסירות שאין לה גבול. האם זהו פרדוקס בר פתרון? האם אפשר לשמר את ערכי המסירות והתמיכה הקהילתית הייחודיים לציבור החרדי, ובמקביל להטמיע גישה יותר פרואקטיבית לבדיקות סקר

ולפעמים פשוט מהרגל, שגורמת לזלזול מסוים. אפשר לראות את זה בשטח, בהרבה סיטואציות, ולא כאן המקום להיכנס לפרטים - אבל התופעה בהחלט קיימת. "מצד שני - וזה ממש ראוי לציון - כשכבר מתגלה בעיה רפואית, רואים משהו אחר לגמרי: מסירות שאין לה גבול. נכונות להשקיע, להתמסר, להילחם. הציבור החרדי משקיע הרבה יותר במצבים כאלה, גם רגשית גם מעשית וגם כללית - המשפחה, הקהילה, כולם נרתמים.

"אבל צריך לומר ביושר - הרבה מקרים קשים היו יכולים להימנע אם הגישה הייתה קצת יותר אחראית מהתחלה. הכלל הידוע אומר: ברפואה, מניעה זה פעמים רבות ההבדל בין חיים למוות."

אז מה עושים כדי לשנות את זה? "צריך לעורר, להסביר, להציף את זה בכל דרך אפשרית", אומר הרב רגובי. "המודעות בציבור החרדי לנושא של רפואה מונעת עדיין לא חזקה מספיק. הרבה אנשים פשוט לא עוצרים לחשוב על זה עד שכבר קורה משהו, ואז - לפעמים - מאוחר מדי.

בהתייעצות אצל הגר"ד כהן יחד עם פרופ' פופוביצר מנהל המערך האונקולוגי בהדסה עין כרם

ח"כ יוני משריקי יו"ר ועדת הבריאות בהענקת תעודת הוקרה לרב רגובי

בסיוור באיכילוב עם מנהל המכון האונקולוגי פרופ' עידו וולף

בסיוור במלר"ד ב'הדסה'

"אנחנו משתדלים לפעול בכל מקום שאנחנו יכולים. לא רק מול מטופלים, אלא גם מול מנהיגי ציבור, אנשי חינוך וראשי ישיבות.

"לפני זמן מה", מספר הרב רגובי, "עליתי יחד עם פרופ' אהרן פופוביצר, מנהל המחלקה האונקולוגית בהדסה עין כרם, למעונו של מרן הגאון רבי דוד כהן שליט"א, ראש ישיבת חברון. העלינו בפניו נושאים כואבים שדורשים תשומת לב - ביניהם החשיבות של בדיקות סקר לגילוי מוקדם, ותופעת העישון, שעדיין קיימת, גם

ולגילוי מוקדם? ומה ניתן ללמוד מהניסיונות האחרונים לרתום את מנהיגי הציבור והמחנכים לקידום המודעות לנושא? ביקשנו לשמוע מהרב רגובי המכיר לעומקה את המציאות מקרוב, על האתגרים הספציפיים ועל דרכי ההתמודדות החדשניות בתחום.

מה ההתרשמות שלך מהמודעות לבריאות המגזר החרדי? "אי אפשר להתעלם מהמציאות: בציבור החרדי קיימת לעיתים גישה פחות רצינית כלפי תחום הבריאות. יש איזו תחושת ביטחון מוכללת, לפעמים מתוך אמונה עמוקה

ומכאן, הרב רגובי, לשאלה שעולה מאליה. האם אתה מרגיש, כיועץ רפואי מוביל שמכיר כל ניואנס וכל מרפאה שכוחה עם התמחות ספציפית - שאולי גם בתוך מערכת הבריאות נכנסה איזו תחושה של מתח או אפילו של ניכור שמופנה כלפי הציבור החרדי?

"לצערי כן. אנחנו מזהים - שגם בתוך עולם הרפואה נכנסה הסתה לא פשוטה. כשאתה רואה רופאים שחותמים על עצומות, מאיימים להשביח בתי חולים או לעזוב את הארץ - זה מטריד. כי מחר בבוקר, כשהם אמורים לטפל בחולה

מים אז הבחירה שלנו

לכח

גם בפסח אנו מצווים לשמור על הבריאות המלצות לתזונה בריאה בימי החג

מועדים לאכילה

מקפידים על ארוחות מסודרות: בוקר, צהריים וערב. בין הארוחות מומלץ לאכול: פרי, חופן אגוזים, יוגורט טבעי, וכדומה.

המים שלנו

שתייה מתוקה מעלה את הסיכון לחלות בסוכרת. יש לנו כבר 4 כוסות של מיץ ענבים. בשאר החג מומלץ לשתות מים.

קונים חכם

רוכשים מראש מוצרי מזון המתאימים להרגלי אכילה בריאה. מומלץ להמעיט ככל הניתן להכניס הביתה מאכלים המזיקים לבריאות.

צא ולמד

יוצאים לטייל? קחו איתכם לדרך ארוחה קלה או ארוחה עיקרית. מומלץ להכין כבר בערב את האוכל הנדרש למחרת.

יחד עם צוות יועצי מזור בישיבת היערכות עם מנהלי מחלקות בבית החולים שערי צדק

מנכ"ל מזור נחום פראנק בראיון לקו עיתונות

אם בירידה.

“פרופ’ פופוביצר הציג שם נתונים קשים, מטרידים ממש. הוא דיבר מתוך ניסיון יומיומי על עשרות מקרים של מטופלים, גברים ונשים, צעירים ואפילו בני נוער, שנפטרו ממחלות ממאירות שהתגלו באיחור של חודשים ספורים בלבד. כמה בדיקות פשוטות היו יכולות להציל את חייהם. לפעמים זו בדיקה זמינה בקופת החולים, לפעמים שיחה קצרה עם רופא - אבל כשזה לא קורה בזמן, המחיר עלול להיות בלתי הפיך. “והמסר של הגר”ד כהן היה ברור: אנחנו לא יכולים להרשות לעצמנו לחכות. האחריות למניעה היא לא של הרופא - היא של האדם עצמו, של הסביבה שלו, ושל החברה כולה. “אנחנו משקיעים כל כך הרבה בטיפול - אבל שוכחים שלפעמים אפשר היה למנוע את כל זה מראש. כשמבינים שמניעה היא חלק בלתי נפרד מהרפואה, לא נדחה בדיקות, לא נתעלם מסימנים, לא נעשן ולא נאמר “יהיה בסדר”. זה לא עוד נושא - זו הצלת חיים.”

שינוי תפיסתי

ארגון ‘מזור’ מטפל ביותר מ-150 פניות רפואיות ביום. מדובר בפניות שמגיעות מכל הארץ, במצבים דחופים ושגרתיים, בתחומי הרפואה השונים - ייעוץ, ליווי, תיאום בין רופאים, פתרונות בירוקרטיים, ועוד.

כל זה מתבצע תחת מערכת אחת שמנסה בכל דרך לחדד, לדייק ולייעל את המענה לכל אדם.

ובתוך העשייה הזו - נרקמת גם מהפכה עמוקה יותר. אחת המהפכות השקטות שמוביל הרב רגובי בשנים האחרונות בתוך ארגון ‘מזור’, היא שינוי בתפיסת הייעוץ הרפואי - ממודל כללי, למודל מבוסס התמחות. “אי אפשר שאדם אחד יידע הכל”, הוא אומר, “היום כל תחום ברפואה הוא עולם שלם - אונקולוגיה, נירולוגיה, קרדיולוגיה ועוד - כל אחד מהם דורש תשומת לב מיוחדת, מעקב שוטף, היכרות עם הרופאים הפעילים בשטח, ויכולת לרדת לפרטים הכי קטנים. לכן החלטנו לחלק את הייעוץ הרפואי לפי תחומים.” כאן מצטרף לשיחה גם נחום פראנק, מנכ"ל ארגון מזור, שמוביל את מהלך ההתחדשות הארגונית בשנתיים האחרונות. פראנק, ירושלמי במקור, בוגר ישיבת בית מתתיהו, שהיה מקורב לראש הישיבה הגאון רבי ברוך ויסבקר זצ"ל. בשנים האחרונות הוא הפך לדמות מרכזית מאחורי הקלעים של עולם הייעוץ הרפואי - זה שלא רק פועל, אלא גם בונה חזון. “בכל 26 שניות מתפרסם בעולם מאמר רפואי חדש. תבין מה המשמעות של זה”, הוא אומר. “עולם הרפואה מתקדם בקצב מסחרר - תרופות חדשות, טכנולוגיות פורצות דרך, התמחות של רופאים בתחומים מאוד צרים ומדויקים. אבל בתחום הייעוץ הרפואי? משום מה זה נראה בדיוק כמו לפני שלושים שנה.

“וזה פשוט לא עובד. אתה לא יכול לצפות מאדם אחד שיהיה מעודכן בכל התחומים ותתי-התחומים - לדעת מה חדש, מי הרופא הכי מתאים, מי כבר לא פעיל, מה הטיפול הנכון, ובו בזמן גם לשבת מול מטופלים ולנתח תיקים. זה לא ריאלי.”

ומה עושים כדי לחולל שינוי בתחום?

“אנחנו, ב‘מזור’ כבר התחלנו במהפכה הזו. זו לא תוכנית עתידית - זה קורה עכשיו, בפועל. יש אצלנו יועצים שכבר עובדים לפי תחום התמחות מוגדר, הם רואים רק תיקים מתוך תחום ההתמחות שלהם, וזו קפיצת מדרגה אמיתית

והוא מיד מבהיר: “כשאני לא בטוח - אני אומר שאני לא בטוח. אני חלילה לא אומר דברים בערך. אינני מהמר חלילה על בריאותו של איש - אלא בודק. תמיד בודק. הרופאים יודעים את זה”, מדגיש הרב רגובי, “והם גם מעריכים את זה. ואני מקפיד תמיד להזכיר: אני לא מחליף את שיקול הדעת של הרופאים, רק עוזר למטופל להגיע אליהם - בצורה הכי מדויקת שיש.

“וכל מה שאני יכול לעשות - זה רק בזכות הצוות שיש לי ב‘מזור’. סביבי ישנו צוות גדול של עובדים, מתנדבים, אנשי חסד ואנשי רפואה בניהולו המקצועי של נחום פראנק, ויחד, אנחנו מצליחים לתת את המעטפת המלאה לכל אדם.”

בשלב הזה, נחום פראנק מתערב: “מדובר בצוות באמת יוצא דופן. יש לנו ב‘מזור’ מערך ליווי אישי לחולים קשים - סיוע בבירוקרטיה, וגם מענה למקרים דחופים על ידי צוות אחיות ופרמדיקים. לצד זה פועלת מחלקת בריאות הנפש בניהול מנחם ברקוביץ ועו"ס מוטי כהן, ואגף לטיפול רגשי בהובלת הגב' גולדי רייסנר. כל אחד מומחה בתחומו. יחד, אנחנו מצליחים להחזיק מערכת שלא רק יודעת - אלא גם רואה את האדם ומלווה אותו בתהליכים המורכבים.”

הוויתור השקט

ניכר שפראנק מבקש להוסיף דבר מה, אך הוא מהסס רגע, כאילו שוקל אם לומר - ואז משתף: “זו נקודה שלפעמים נבלעת בתוך כל העשייה. אולי הייתי צריך להעלות אותה קודם, אבל היא בהחלט הלב של הכל”, אומר פראנק. “אני מתכוון ליחס של מערכת הבריאות לאנשים מבוגרים.”

למה כוונתך?

“לצערי, קיימת במקרים מסוימים תחושה לא פשוטה, שבמערכת הבריאות, אדם מבוגר לא תמיד זוכה לאותה תשומת לב ולרמת המאמץ שהיו מושקעים בו אילו היה צעיר יותר. זה לא תמיד נאמר במפורש, אבל זה מורגש: בטון, בגישה, בהחלטות שמתקבלות מהר מדי או נראות שגרתיות מדי. יש טיפולים שמוסרים מהשולחן, ותחושה כללית של ויתור שקט - רק בגלל הגיל. אף אחד לא אומר שהחיים פחות שווים, אבל לפעמים, ככה זה מרגיש. וזה מדאיג.”

“כי בסוף - מדובר באנשים. בהורים, בסבים ובסבתות, באנשים שכל אחד מהם הוא עולם שלם. והם ראויים לאותה השקעה, לאותה דאגה, לאותה לחימה. החברה שלנו נבחנת גם - ואולי בעיקר - באופן שבו היא מתייחסת למבוגריה ולמוחלשים שבה.

“זו תופעה שמערערת את היסוד הכי בסיסי - שכל אדם ראוי לטיפול, לכבוד, להתייחסות מקצועית בלי קשר לגיל או לנתון חיצוני אחר. כל אדם.”

באיכות הייעוץ.

“כמובן”, מבהיר פראנק, “שהם עדיין לא עונים בעצמם תשובות למטופלים. הם נמצאים בתהליך של התמחות. כל אחד מהם מלווה את הרב רגובי, לומד ממנו תוך כדי תנועה כיצד הרב רגובי מתייחס לתיקים שרלוונטיים לתחומו, ובמקביל הוא יוצא וזכר במחלקות בתחום ההתמחות שלו, נפגש עם פרופסורים בכירים - ורק כשיגיע לרמת ידע מספקת, הוא יתחיל ליעץ באופן עצמאי.”

“בעזרת ה', בקיץ הקרוב אנחנו מתכננים לצרף עוד ועוד יועצים - לתחומים וגם לתתי-תחומים. ככה זה צריך לעבוד. יועץ רפואי ייעודי, שזהו תחום ההתמחות שלו, עוסק רק במה שלמד, ואת התחום שלו הוא ‘חל’ לאורך היממה. רק כך נוכל באמת לעמוד בקצב של הרפואה המודרנית - ולתת לאנשים את ההכוונה המדויקת שמגיעה להם.”

“אני לומד בכל יום”

הריאיון נמשך כבר למעלה מחצי שעה. פעם בכמה דקות נכנסת שיחה דחופה - מקרה מורכב, מטופל שמחכה להכוונה, או בן משפחה שמבקש תשובה מיידית. הרב רגובי עונה בקצרה, במדויק, סוגר מעגל - וחוזר לראיון כאילו לא הופסק לרגע.

ואני יושב מולו ולא מפסיק להשתאות. לא מהאוירה - אלא מהעובדות. מהבהירות שבה הוא מסביר, מהשלטיה בחומר, מהיכולת לדבר על תחומים רפואיים מורכבים בלי למצמץ. כנראה שמדובר גם בזיכרון טוב אבל יותר מכך בהבנה עמוקה, עדכנית, חדה.

וככל שהשיחה מתקדמת, מתגנבת שאלה שקשה להתעלם ממנה. שאלה שאולי לא נעים לשאול - אבל אי אפשר שלא: איך זה ייתכן? כל רופא, דוקטור או פרופסור, משקיע שנים של לימודים פורמליים, דוקטורטים, כנסים, ימי עיון, הכשרות איז-ספור. ואתה, יועץ רפואי בכיר, עוסק באין ספור מקרים רגישים, משוחח עם רופאים בכירים בגובה העיניים - איך זה אפשרי כשלא למדת רפואה באופן מסודר?

הרב רגובי לא מתבלבל לרגע. “אני לא רופא”, הוא אומר. “וגם לא מתיימר להיות רופא. אני גם לא מקבל החלטות רפואיות. מה שאני עושה הוא, להבין את התמונה. להבין מה כתוב, מה לא כתוב, מה חסר. לדעת לאיזה תחום זה שייך, מי הרופא המתאים, איפה נמצא המומחה והיכן ניתן למצוא את הידע הכי עדכני בעולם עבור הבעיה הספציפית הזו.”

הוא עוצר לרגע, ומוסיף: “אני עוסק בתחום הייעוץ הרפואי כמעט ארבעים שנה. לומד בכל יום, קורא מחקרים, מנתח תיקים, מציג שאלות, מבקר בבתי חולים, משוחח עם רופאים. כשאתה עושה את זה ברצף ובאינטנסיביות כל כך הרבה שנים - אתה מבין דברים לעומק.”

רשת קו עיתונות

מאחלת לקוראים ולכל בית ישראל

עם פסח
כשר / שמא!

קו עיתונות

בשביל מיכאל
פסח זה מצה
עם חמאה ואבוקדו
כמה פשוט
ככה טעים

בשביל רחלי
פסח זה תפוחי האדמה
המוקראים בשמנת
le אמא...
עדיף ישר מהתבנית

בשביל אמא
פסח זה עוגת הזכינה
הנימוחה עם הקפה
הבוקר בשלווה...

בשביל דוד
פסח זה מצה,
חביתה, זכינה ומה
ועצבנות שרי

גל אורן לונדון BSD

בשבילי, פסח עם תנובה זה טעם של בית

תנובה מאחלת לכם רגעים מיוחדים עם טעמי חג משפחתיים
ומזמינה אתכם ליהנות מכ-300 מוצרים כשרים לפסח למהדרין

חג פסח כשר ושמח!

למהדרין בפסח יש תנובה